

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle vanhemmuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle vanhemmuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 132/2021 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Eduskunta-aloitteet

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavat aloitteet:

- Lakialoite LA 13/2020 vp Jukka Kopra kok ym. Lakialoite laiksi isyyslain 44 §:n kumoamisesta
- Lakialoite LA 20/2021 vp Jukka Kopra kok ym. Lakialoite laiksi isyyslain 44 §:n kumoamisesta

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 26/2022 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Salla Silvola, oikeusministeriö
- ylilääkäri Ritva Halila, sosiaali- ja terveysministeriö
- esittelijäneuvos Kirsti Kurki-Suonio, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- oikeusneuvos Tuomo Antila, korkein oikeus
- käräjätuomari Hanna Väliaho, Varsinais-Suomen käräjäoikeus
- lakimies Merike Helander, Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- projektipäällikkö Heidi Keskinen, Digi- ja väestötietovirasto
- johtava lastenvalvoja Hanna Pantsu, Espoon kaupunki
- lastenpsykiatrian linjajohtaja Leena Repokari, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- osastonylilääkäri Hanna Savolainen-Peltonen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- erityisasiantuntija Sonja Falk, Lastensuojelun Keskusliitto ry
- puheenjohtaja Katri Hyytiä, Lastenvalvojat ry
- pääsihteeri Tomi Timperi, Miesjärjestöjen keskusliitto ry

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

- johtava asiantuntija Anna Moring, Monimuotoiset perheet -verkosto
- asianajaja Auni Särkkä, Suomen Asianajajaliitto
- toimitusjohtaja Eija Koivuranta, Väestöliitto ry
- professori (emeritus) Markku Helin
- professori Urpo Kangas
- professori Tuomas Ojanen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- valtiovarainministeriö
- Tasa-arvovaltuutetun toimisto
- Maahanmuuttovirasto
- Kansaneläkelaitos
- Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL)
- Suomen Kuntaliitto
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- Ensi- ja turvakotien liitto
- Etävanhempien liitto ry
- Miessakit ry
- Miesten tasa-arvo ry
- Naisjärjestöjen Keskusliitto
- Sateenkaariperheet ry
- Seta ry
- Suomen Uusperheiden Liitto ry
- Trans ry
- professori Suvianna Hakalehto

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi vanhemmuuslaki ja muutettavaksi hedelmöityshoidoista annettua lakia. Isyyslaki ja äitiyslaki kumottaisiin. Lisäksi ehdotetaan vanhemmuuslain säätämisestä aiheutuvia välttämättömiä muutoksia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettuun lakiin, lapsen elatuksesta annettuun lakiin, rekisteröidystä parisuhteesta annettuun lakiin, oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annettuun lakiin, kansalaisuuslakiin, elatustukilakiin, sosiaalihuoltolakiin ja sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annettuun lakiin.

Esityksessä ehdotetaan, että äitiys- ja isyyslait yhdistetään teknisesti. Samalla ehdotetaan tehtäväksi lakien soveltamiskäytännössä ilmenneet tarpeelliset tarkistukset.

Esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi säännöksestä, jonka mukaan vanhemmuuden voi vahvistaa aikaisintaan 30 päivän kuluttua lapsen syntymästä, jos lapsi on tunnustettu ennen lapsen syntymää. Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että ennakkotunnustamista koskevia asiakirjoja ei enää lähetetä äitiysneuvolasta lastenvalvojalle tarkistettaviksi, vaan ne lähetetään suoraan Digi- ja väestötietovirastoon odottamaan lapsen syntymää ja vanhemmuuden vahvistamista. Tätä varten luotai-

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

siin sähköinen ilmoitusjärjestelmä. Lisäksi ehdotetaan tehtäväksi pienempiä muutoksia ja tarkennuksia vanhemmuuden selvittämisen käyttöalaa, selvittämisen keskeyttämistä, lapsen kuulemistä sekä vanhemmuuden vahvistamista ja kumoamista koskeviin säännöksiin.

Hedelmöityshoidoista annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että naispareille annetaan mahdollisuus valita hedelmöityshoitojen yhteydessä alkion muodostamiseen myös sellaisia siittiöitä, joiden luovuttaja on suostunut isyyden vahvistamiseen. Siittiöiden valinnasta riippuu, vahvistetaanko naisparille syntyvän lapsen toiseksi vanhemmaksi siittiöt luovuttanut isä vai toinen äiti.

Esitys liittyy valtion vuoden 2022 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

Lakialoitteet

Lakialoitteessa LA 13/2020 vp ehdotetaan isyyslain 7 luvun 44 § kumottavaksi, jolloin isyyden kumoamiseen tähtäävän kanteen nostamista koskevat määräajat poistuvat kokonaan.

Lakialoitteessa LA 20/2021 vp ehdotetaan isyyslain 7 luvun 44 § kumottavaksi, jolloin isyyden korjaamiseen pyrkivän kanteen nostamista koskevat määräajat poistuvat kokonaan.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Äitiyden ja isyyden tunnustamisesta, selvittämisestä, vahvistamisesta ja kumoamisesta säädetään nykyisin erillisissä laeissa. Isyydestä säädetään vuonna 2016 voimaan tulleessa isyyslaissa (11/2015) ja äitiydestä vuonna 2019 voimaan tulleessa kansalaisaloitteen pohjalta säädettyssä äitiyslaissa (253/2018, KAA 3/2018 vp). Vaikka säännökset sisältyvät erillisiin lakeihin, ne vastaavat pitkälti toisiaan. Äitiyslakia koskevaa kansalaisaloitetta käsitellessään lakivaliokunta piti yhdenmukaista sääntelyä luontevana, koska äitiyden ja isyyden vahvistamiseen liittyy monia yhteisiä kysymyksiä. Valiokunta piti kuitenkin aiheellisena arvioida yhteisen vanhemmuuslain säätämistä, kun isyys- ja äitiyslakien soveltamisesta on saatu riittävästi kokemuksia (LaVM 1/2018 vp, s. 4).

Hallituksen esityksessä on kyse äitiyttä ja isyyttä koskevien säännösten keräämisestä yhteiseen lakiin. Keskeinen tarkoitus on äitiys- ja isyyslakien tekninen yhdistäminen, mutta lisäksi ehdotetaan eräitä muutoksia lakien soveltamiskäytännössä ilmenneiden tarkistustarpeiden perusteella.

Lakivaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena sekä puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomioin ja muutosehdotuksin.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

Luopuminen 30 päivän peruuttamis- ja kiistämismahdollisuudesta

Isyys ja äitiys voidaan nykyisin tunnustaa ennen lapsen syntymää tai lapsen syntymän jälkeen. Ennen lapsen syntymää tämä voidaan tehdä äitiysneuvolassa tai lastenvalvojalla ja lapsen syntymän jälkeen lastenvalvojalla.

Se, joka on tunnustanut isyytensä tai äitiytensä ennakollisesti, voi peruuttaa tunnustamisensa ilmoittamalla siitä lastenvalvojalle 30 päivän kuluessa lapsen syntymästä. Samassa määräajassa myös lapsen synnyttänyt äiti tai se henkilö, joka katsoo olevansa tunnustajan sijasta lapsen vanhempi, voi ilmoittaa lastenvalvojalle käsityksensä siitä, että lapsen tunnustanut henkilö ei ole lapsen vanhempi. Jos tunnustaminen tällä tavoin peruutetaan tai kiistetään, tunnustaminen on vaikutuksen, ja lastenvalvoja aloittaa isyyden tai äitiyden selvittämisen. Isyyttä tai äitiyttä ei voida vahvistaa ennen kuin 30 päivää on kulunut lapsen syntymästä.

Hallituksen esityksestä ilmenee, että edellä kuvattu ennakollinen tunnustaminen toimii sinällään hyvin ja on laajalti käytetty (ks. s. 6). Lapsen syntymän jälkeistä 30 päivän peruuttamis- ja kiistämismahdollisuutta on kuitenkin käytetty erittäin harvoin ja se on koettu soveltamiskäytännössä turhaksi. Esimerkiksi vuonna 2019 lapsen syntymää edeltäviä isyyden tunnustamisia peruutettiin tai kiistettiin vain 0,1 prosentissa kaikista ennen lapsen syntymää tehdyistä isyyden tunnustamisista. Hallituksen esityksessä ehdotetaan tämän vuoksi 30 päivän varoajasta luopumista. Epäselviä tapauksia varten ehdotetaan sekä nykyisin käytettävissä olevien korjauskeinojen säilyttämistä että uusia keinoja.

Lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisissa 30 päivän varoajasta luopumiseen on suhtauduttu pääosin myönteisesti, mutta ehdotusta on myös vastustettu ja katsottu, etteivät epäselviä tapauksia varten ehdotetut korjauskeinot ole riittäviä. Ehdotuksen on katsottu heikentävän sekä vanhemmuuden ennakolta tunnustaneen että kilpailevan tunnustajan asemaa.

Lakivaliokunta pitää lähtökohtaisesti lapsen edun mukaisena, että lapselle saadaan vahvistettua kaksi oikeudellista vanhempaa mahdollisimman pian hänen syntymänsä jälkeen. Vanhemmuuden vahvistamisella on merkittäviä oikeusvaikutuksia muun muassa lapsen huoltajuuteen ja nimenantoon, ja on tärkeää, että lapsen asema on näissä suhteissa selkeä.

Ehdotettua ja saamaansa selvitystä kokonaisuutena arvioituaan lakivaliokunta on päätenyt katsomaan, että syntyvän lapsen ja lapsiperheen etu puoltaa 30 päivän varoajasta luopumista. Kyseistä mahdollisuutta on käytetty erittäin vähän, ja valtaosassa tapauksia varoaika lykkää vanhemmuuden vahvistamista aiheettomasti. Lastenvalvojien käytännön kokemuksista saatujen tietojen mukaan esimerkiksi perheen ulkopuolisten henkilöiden kiistämiset ovat jääneet yksittäisten tapaus-ten tasolle. Tämän arvioidaan johtuvan siitä, että 30 päivää on hyvin lyhyt aika reagoida sellaiselle henkilölle, joka ei ole osa perheen arkea ja tavanomaista sosiaalista verkostoa. Tällainen henkilö ei välttämättä ole tullut edes tietoiseksi lapsen syntymästä ennen kuin 30 vuorokautta on jo kulunut.

Varoajasta luopuminen edellyttää kuitenkin vastapainokseen riittäviä keinoja, jotta lapsen alkuperään liittyvät epäselvyydet voidaan tarvittaessa selvittää ja korjata. Valiokunta lausuu näiltä osin seuraavaa.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

Mahdollisuus tunnustaa vanhemmuus ennen lapsen syntymää on otettu käyttöön niin sanottuja selviä tapauksia varten (ks. LaVM 16/2014 vp ja HE 91/2014 vp). Tätä ilmentää muun muassa nykyinen sääntely terveydenhoitajan, kättilön ja lastenvalvojan velvollisuudesta kieltäytyä ottamasta vastaan tunnustamista, jos asiaan liittyy epäselvyyksiä. Kyseinen säännös ehdotetaan hallituksen esityksessä säilytettäväksi (1. lakiehdotuksen 19 §:n 4 mom.). Epäselvissä tapauksissa vanhemmuutta ei siten tulisi tunnustaa ennen lapsen syntymää, vaan vasta lapsen syntymän jälkeen, jolloin oikeusgeneettisten isyystutkimusten avulla voidaan varmistua lapsen geneettisestä vanhemmuudesta ennen tunnustamista (1. lakiehdotuksen 21 §).

Jos vanhemmuus on kuitenkin tunnustettu ennakolta ja epäily vanhemmuudesta herää ennen lapsen syntymää, hallituksen esityksessä ehdotetaan säilytettäväksi mahdollisuus peruuttaa ennakkollinen tunnustaminen ennen lapsen syntymää (1. lakiehdotuksen 20 §). Valiokunnalla ei ole tähän huomauttamista, sillä tällainen tunnustamisen peruuttaminen ei viivästytä lapsen vanhemmuuden vahvistamista, kuten nykyinen lapsen syntymän jälkeinen varoaika.

Jos taas vanhemmuus on tunnustettu ennakolta, mutta epäily vanhemmuudesta herää vasta lapsen syntymän jälkeen, vanhemmuus voidaan nykyiseen tapaan selvittää lastenvalvojalla. Tältä osin ehdotetaan uutena keinona, että lapsen synnyttänyt äiti ja henkilö, joka on tunnustanut vanhemmuutensa ennen lapsen syntymää, voivat yhdessä pyytää lastenvalvojalta vanhemmuuden selvittämistä kuuden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä (1. lakiehdotuksen 6 §:n 3 mom. 1 kohta). Myös perheen ulkopuolinen henkilö voi tunnustaa tai ilmoittaa aikovansa tunnustaa vanhemmuuden, jolloin vanhemmuus voidaan selvittää, jos lapsen synnyttänyt äiti ja vanhemmuuden ennakolta tunnustanut henkilö tämän hyväksyvät (1. lakiehdotuksen 6 §:n 3 mom. 2 kohta). Tämä mahdollisuus sisältyy myös voimassa olevaan lainsäädäntöön, eikä sille ole asetettu määräaikaa. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kuitenkin tuotu esiin, että vanhemmuuden ennakolta tunnustaneella ja kilpailevalla tunnustajalla tulisi olla itsenäinen mahdollisuus saada lapsen vanhemmuuden selvittäminen vireille lastenvalvojalla.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan yhden vanhemman tai kilpailevan osapuolen yksin tekemää vaatimusta vanhemmuuden selvittämiseksi on pohdittu esityksen valmistelussa, mutta siitä luovuttiin, koska tällaisen vaatimuksen ei katsottu todennäköisesti johtavan vanhemmuutta koskevan epäilyn ratkeamiseen. Tämä johtuu siitä, että vanhemmuutta koskevan epäilyn tutkiminen edellyttää oikeusgeneettisten isyystutkimusten tekemistä, johon lastenvalvoja lähtökohtaisesti tarvitsee tutkittavan suostumuksen. Toimivalta tällaisten tutkimusten teettämiseen ilman tutkittavan suostumusta on vain tuomioistuimella, sillä näytteen antaminen on toimenpide, jolla kaotetaan perustuslain 7 §:ssä suojattuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen.

Koska oikeusgeneettistä isyystutkimusta varten näytteet tarvitaan paitsi isäkandidaatista myös lapsesta, suostumus näytteen ottamiseen tarvitaan joko lapselta itseltään tai hänen huoltajiltaan. Siten tilanteessa, jossa vanhemmuuden ennakolta tunnustanut haluaisi lastenvalvojan selvittävän lapsen vanhemmuuden, vanhemmuuden selvittäminen edellyttää aina myös lapsen synnyttäneen äidin myötävaikutusta. Jos taas vanhemmuuden selvittämistä pyytää perheen ulkopuolinen henkilö ja lapsen toinen vanhemmuus on jo vahvistettu ennen lapsen syntymää annetun tunnustamisen perusteella, vanhemmuuden selvittäminen lapsesta otettavan näytteen avulla edellyttää sekä lapsen synnyttäneen äidin että vanhemmuuden ennakolta tunnustaneen myötävaikutusta.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

Lapsen huoltajan tai huoltajien suostumusvaatimuksesta siten johtuu, ettei pelkästään yhden vanhemman tai perheen ulkopuolisen henkilön vaatimuksesta aloitettu vanhemmuuden selvittäminen voi johtaa haluttuun lopputulokseen. Samasta syystä edellytetään nykyisin sitä, että aviopuoliset voivat pyytää isyyden selvittämistä lastenvalvojalta vain yhdessä (isyyslain 4 §:n 2 mom. 3 kohta). Edellä esitetyn valossa valiokunnalla ei ole huomauttamista esityksessä ehdotettuihin säännöksiin.

Virheellisesti vahvistettu vanhemmuus voidaan korjata myös tuomioistuinmenettelyssä. Tähän liittyen uutena 30 päivän varoajasta luopumiseen liittyvänä muutoksena hallituksen esityksessä ehdotetaan, että isyyden tai äitiyden kumoamiskanteen tekemiseen oikeutettujen henkilöiden henkilöpiiriä laajennetaan siten, että henkilöllä, joka katsoo olevansa lapsen vanhempi lapsen oikeudellisen vanhemman sijaan, on perheyhteyteen tai siihen rinnastettavaan suhteeseen perustuva kanneoikeus myös silloin, kun vanhemmuus on vahvistettu ennen lapsen syntymää annetun tunnustamisen perusteella. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan perheen ulkopuolisella miehellä on tällainen kanneoikeus vain tilanteissa, joissa isyys perustuu isyysolettamaan (isyyslain 42 §:n 2 mom.).

Valiokunta katsoo, että ehdotettu kanneoikeuden laajentaminen ennakkotunnustamistilanteisiin parantaa perheen ulkopuolisen kilpailevan tunnustajan asemaa ja oikeusturvaa. Tällaisen henkilön oikeusaseman parantamiseksi on kuitenkin perusteltua laajentaa kanneoikeus tässä yhteydessä myös sellaisiin tilanteisiin, joissa vanhemmuus on tunnustettu lapsen syntymän jälkeen. Muutoksen myötä perheen ulkopuolisen henkilön kanneoikeus laajenee koskemaan kaikkia vanhemmuustilanteita. Tämän toteuttamiseksi valiokunta ehdottaa asianomaisen säännösehdotuksen muuttamista jäljempänä tarkemmin kuvatuin tavoin (1. lakiehdotuksen 48 §:n 2 mom.).

Edellä esitettyä kokonaisuutena arvioituaan valiokunta pitää epäselvien tapausten varalle ehdotettuja vanhemmuuden korjauskeinoja asianmukaisina.

Hallituksen esityksessä ei ehdoteta sisällöllisiä muutoksia perheen ulkopuolisen henkilön kanneoikeuden aineellisiin edellytyksiin (1. lakiehdotuksen 48 §:n 2 mom.). Kyseiset edellytykset ovat tiukat, sillä ne edellyttävät sekä perheyhteyteen rinnastettavan suhteen että lapsen edun vaatimusten arvioimista ja täyttymistä. Lakivaliokunta pitää jatkossa aiheellisena arvioida, ovatko mainitut edellytykset edelleen perustellut ja ajanmukaiset. Arvioinnissa on tärkeää ottaa tasapainoisesti huomioon lapsen etu, lapsen oikeus tuntea alkuperänsä sekä sosiaalisen perhe-elämän suoja. Arvioinnissa merkitystä on myös sillä, ettei lapsen omalle kanneoikeudelle ole asetettu erityisiä edellytyksiä tai määräaikoja.

Vanhemmuuden kumoamiskanteen määräaika

Isyyden ja äitiyden kumoamista koskeva kanne on nykyisin nostettava kahden vuoden määräajassa (isyyslain 44 § ja äitiyslain 38 §). Määräajan alkamisajankohta on liitetty tilanteesta riippuen lapsen syntymään, isyyden vahvistamiseen tai äitiyden vahvistamiseen. Lapsen omalle kanneoikeudelle ei ole asetettu määräaika.

Kumoamiskanne voidaan kuitenkin tutkia, vaikka se olisi pantu vireille edellä mainitun määräajan päättymisen jälkeen, jos kantajalla on ollut laillinen este tai hän näyttää muun erittäin paina-

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

van syyn, jonka vuoksi kannetta ei ole aikaisemmin nostettu. Erittäin painavana syynä on oikeuskäytännössä pidetty erityisesti sitä, että aihe epäillä vanhemmuuden paikkansapitävyyttä on syntynyt vasta kanneajan jälkeen. Oikeuskäytännön mukaan kanne on tällöin kuitenkin tullut nostaa ripeästi sen jälkeen, kun epäily on syntynyt, ja viipymättä sen jälkeen, kun syy, joka esti kanteen nostamisen määräajassa, on poistunut (ks. HE, s. 10).

Esityksessä ehdotetaan vanhemmuuden kumoamiskannetta koskevan määräaikasääntelyn säilyttämistä. Ehdotetun vanhemmuuslain 50 §:n 1 momentin mukaan kanne on pantava vireille kahden vuoden kuluessa lapsen syntymästä tai vanhemmuuden vahvistamisesta. Lapsen omalle kanneoikeudelle ei ehdoteta asetettavaksi määräaikaa, mikä vastaa nykytilaa. Ehdotetun 50 §:n 2 momentin mukaan kanne voidaan kuitenkin tutkia, vaikka se olisi pantu vireille määräajan päättymisen jälkeen, jos kantajalla oli laillinen este tai hän näyttää muun painavan syyn, jonka vuoksi kannetta ei ole aikaisemmin nostettu. Kanne on kuitenkin jätettävä tutkimatta, jos sitä ei ole nostettu vuoden kuluessa siitä, kun syy kanteen nostamatta jättämiselle oli poistunut.

Ehdotettu sääntely eroaa voimassa olevasta siinä, että tilanteessa, jossa kumoamiskannetta ei ole pantu vireille pääsäännön mukaisessa kahden vuoden määräajassa, kanteen nostamista koskee täsmällinen määräaika, joka kuitenkin antaa kantajalle nykyistä enemmän aikaa arvioida asiaa. Lisäksi edellytystä liittyen muun syyn painavuuteen on nykyisestä lievennetty.

Perustuslakivaliokunnalla ei ole ollut huomauttamista ehdotetusta sääntelystä (ks. PeVL 26/2021 vp).

Lähes kaikki lakivaliokunnassa kuullut asiantuntijat ovat kannattaneet hallituksen esityksessä ehdotettua ratkaisua säilyttää vanhemmuuden kumoamiskannetta koskeva määräaikasääntely esityksessä ehdotetuin joustavuutta lisäävin tarkistuksin.

Myös lakivaliokunta on ehdotettua ja saamaansa selvitystä kokonaisuutena arvioituaan päätenyt puoltamaan kumoamiskanteen nostamiselle asetetun määräajan säilyttämistä hallituksen esityksessä esitetyn tavoin. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, vanhemmuuden kumoamista koskevilla säännöksillä on kaksi tavoitetta (s. 11). Yhtäältä pyritään turvaamaan se, että virheellinen isyys tai äitiys voidaan korjata ja siten tukea lapsen oikeutta tuntea vanhempansa ja alkuperänsä. Toisaalta niillä pyritään suojaamaan vakiintuneita sosiaalisia vanhemmuussuhteita ja hälventämään vanhemmuuskysymyksiin liittyviä epävarmuustekijöitä. Esimerkiksi isyysoletaman mukaisesta isästä on voinut muodostua lapselle merkityksellinen sosiaalinen vanhempi, vaikka oletama onkin johtanut vääriin biologiseen isyyteen. Jälkimmäistä tavoitetta ilmentävät isyyden ja äitiyden kumoamiselle asetetut määräajat, jotka eivät kuitenkaan nykyisinkään ole aivan ehdottomia.

Valiokunnan mukaan on lapsen edun kannalta tärkeää, että hänen alkuperänsä koskeva epäily käsitellään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Kumoamiskanteen nostamiselle asetettu määräaika tukee tätä tavoitetta. Jos vanhemmuuden kumoamiskanteella ei ole määräaikaa, kanteen nostamismahdollisuus säilyy avoimena ja kantaja voi milloin tahansa nostaa kanteen. Tämä loisi oikeudellista epävarmuutta vanhemmuussuhteisiin ja perhe-elämään. Valiokunta pitää kuitenkin kannatettavana ja perusteltuna lieventää määräaikasääntelyn ehdottomuutta hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla niitä tilanteita varten, joissa kumoamiskannetta ei ole nostettu

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

määräajassa. Muutoksen toimivuutta ja vaikutuksia tulee jatkossa seurata sekä tarvittaessa selvittää mahdollisia vaihtoehtoja sääntelyn edelleen kehittämiseksi. Valiokunta ehdottaa asiasta lausuman hyväksymistä (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Lapsen mielipiteen selvittäminen ja kuuleminen

Vanhemmusslakiin ehdotetaan sisällytettäväksi erillinen säännös lapsen mielipiteen selvittämisestä lapsen etua arvioitaessa sekä lapsen kuulemisesta tuomioistuinkäsittelyssä (1. lakiehdotuksen 63 §). Ehdotettu säännös on tärkeä, sillä se korostaa lapsen oikeuksien yleissopimuksen 12 artiklassa tarkoitettua lapsen osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia vanhemmuutta koskevissa asioissa. Tällaiset asiat ovat lapsen kannalta erityisen merkityksellisiä.

Ehdotettu säännös on kuitenkin eräiltä osin epämääräinen. Sanamuotonsa perusteella se koskee myös 15 vuotta täyttänyttä lasta, mutta tällaisella lapsella on vanhemmuutta koskevissa asioissa prosessuaalisesti vahvempi asema kuin mitä nyt ehdotetaan (ks. myös HE, s. 28). Valiokunta katsoo tämän vuoksi, että ehdotettu säännös on perusteltua rajoittaa koskemaan vain alle 15-vuotiaan lapsen mielipiteen selvittämistä ja huomioon ottamista.

Ehdotetun säännöksen sanamuoto jättää epämääräiseksi myös sen, missä lapsen edun arviointitilanteissa lapsen mielipide tulee selvittää. Sääntelyä on tarpeen selkeyttää viittaamalla niihin vanhemmuuslain säännöksiin, joihin sisältyy erityinen viittaus lapsen edun arvioinnista tietyssä tilanteessa.

Ehdotetusta sääntelystä ei myöskään ilmene, millä tavoin tuomioistuin selvittää alle 15-vuotiaan mielipiteen, jos se katsoo, ettei lapsen kuuleminen henkilökohtaisesti tuomioistuimessa ole soveliasta. Myös tältä osin ehdotettua sääntelyä on perusteltua selkeyttää. Valiokunnan ehdottamia tarkistuksia käsitellään tarkemmin jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Asiantuntijakuulemisissa on ehdotettu myös muita sisällöllisiä muutoksia lapsen mielipiteen selvittämiseen. Esiin on muun muassa tuotu, että lapsen etu ja mielipide olisi selvitettävä ja otettava huomioon kaikissa vanhemmuutta koskevissa asioissa eikä vain niissä tilanteissa, joissa lapsen etu on erillinen harkintaperuste. Tämä olisi kuitenkin laajakantoinen muutos, joka merkitsisi perustavanlaatuisesta muutosta vakiintuneeseen sääntelyyn ja sen periaatteellisiin lähtökohtiin. Tällaiseen uudelleentarkasteluun ei tässä yhteydessä ole mahdollisuutta.

On myös huomattava, että käytännön ratkaisutoiminnassa useimmat oikeudellista vanhemmuutta koskevat tapaukset ratkaistaan oikeusgeneettisten isyystutkimusten perusteella. Jos oikeusgeneettiset isyystutkimukset osoittavat jonkun henkilön olevan lapsen vanhempi ja ratkaistavaan asiaan liittyvät muut menettelylliset edellytykset täyttyvät, lapsen mielipiteelle tai lapsen edun arvioinnille ei lähtökohtaisesti anneta merkitystä, jollei lapsi ole täyttänyt 15 vuotta ja vastustaa vanhemmuuden vahvistamista. Siten jos lapsen etu ja mielipide olisi selvitettävä ja otettava huomioon kaikissa vanhemmuutta koskevissa asioissa, on mahdollista, että tämä saattaisi alkaa vaikuttaa vanhemmuusasioissa alkuperäistä tarkoitustaan laajemmin tai sen vastaisesti.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

Hedelmöityshoidot ja naisparien valinnanvapauden laajentaminen

Naisparille annettavaan hedelmöityshoitoon voidaan nykyisin käyttää vain sellaisia siittiöitä, joiden luovuttaja ei ole antanut suostumustaan isyytensä vahvistamiseen (hedelmöityshoidoista annetun lain 16 §:n 2 mom.). Naisparin hedelmöityshoitojen tuloksena syntyvälle lapselle ei siten voida vahvistaa oikeudellista isää. Äitiyslakia säädettäessä lakivaliokunta piti ratkaisua sekä parien että hedelmöityshoitokäytäntöjen kannalta selkeänä, sillä vastaava rajaus koskee myös eri sukupuolta olevia pareja. Rajauksen arvioitiin myös tukevan ei-synnyttävän naisen vanhemmuutta ja suhdetta lapseen sekä naisparin yhteistä vanhemmuutta (ks. LaVM 1/2018 vp). Lakivaliokunta piti kuitenkin aiheellisena, että oikeusministeriö erikseen selvittää sääntelyn muuttamista ja arvioi tällaisen muutoksen vaikutukset.

Nyt hallituksen esityksessä ehdotetaan naisparille mahdollisuutta valita hedelmöityshoitojen yhteydessä alkion muodostamiseen myös sellaisia siittiöitä, joiden luovuttaja on suostunut isyyden vahvistamiseen. Jos naispari valitsee alkion muodostamiseen tällaisia siittiöitä, hedelmöityshoidon tuloksena syntyneen lapsen toiseksi vanhemmaksi vahvistetaan siittiöiden luovuttaja eikä synnyttäneen äidin kumppani. Tämä johtuu siitä, että isyyden vahvistaminen on ensisijaista suhteessa äitiyden vahvistamiseen, eikä äitiyttä siten voida vahvistaa, jos lapsella on jo kaksi oikeudellista vanhempaa tai lapselle voidaan todeta tai vahvistaa isä (1. lakiehdotuksen 5 §:n 2 mom.).

Esityksessä ehdotetaan hedelmöityshoidoista annettua lakia muutettavaksi niin, että naispareille annetaan mahdollisuus valita hedelmöityshoitojen yhteydessä alkion muodostamiseen myös sellaisia siittiöitä, joiden luovuttaja on suostunut isyyden vahvistamiseen. Esityksessä ei ehdoteta vastaavaa valinnanmahdollisuutta naisen ja miehen muodostamille pareille. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan sääntely ei muodostu ongelmalliseksi perustuslain 6 §:n kannalta (PEVL 26/2022 vp).

Lakivaliokunta suhtautuu naisparin valinnanmahdollisuuden laajentamiseen esitetyllä tavalla myönteisesti, sillä se mahdollistaa naisparin perheessä elävälle lapselle oikeudellisen isän osapuolten niin halutessa. Tällä tavoin se ottaa nykysääntelyä paremmin huomioon perheiden moninaisuuden ja tukee lapsen oikeutta tunkea biologinen vanhempansa muuttamatta kuitenkaan nykyisen oikeustilan lähtökohtaa siitä, että lapsella voi olla enintään kaksi oikeudellista vanhempaa.

Valiokunta kuitenkin korostaa, että valinta siitä, vahvistetaanko sukusoluja luovuttaneen isyys vai vahvistetaanko naisparin toinen osapuoli lapsen äidiksi synnyttävän naisen rinnalle, tehdään käytännössä naisparin päättäessä, millaisia sukusoluja hedelmöityshoidossa käytetään. Naisparin tuossa yhteydessä tekemällä valinnalla on siten ratkaiseva merkitys sille, vahvistetaanko tulevan lapsen toiseksi oikeudelliseksi vanhemmaksi isä siittiöiden luovuttajana vai toinen äiti hedelmöityshoitoon annetun suostumuksen perusteella. Myös siittiöiden luovuttajan tulee siittiöitä luovuttaessaan valita, antaako hän suostumuksensa isyyden vahvistamiseen vai ei. On siten olennaista, että naisparit ja siittiöiden luovuttajat ymmärtävät eri vaihtoehtojen ja valinnan merkityksen ja oikeusvaikutukset, minkä vuoksi valiokunta korostaa hedelmöityshoidoissa annettavien tietojen ja neuvonnan merkitystä.

Hedelmöityshoitolakiin ehdotetaan tässä yhteydessä tehtäväksi vain ne muutokset, jotka ovat välttämättömiä naisparin valinnanvapauden laajentamiseksi. Saadun selvityksen mukaan hedel-

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

möityshoitolain yleistä sääntelyä ei ole tässä yhteydessä tarpeen muuttaa ehdotetun muutoksen toteuttamiseksi.

Hedelmöityshoitolaissa säädetään jo nykyisin siitä, että hedelmöityshoitopalveluiden antajan on ennen hoidon antamista selvitettävä hoitoa saavalle hoidon tuloksena syntyvän lapsen ja muiden osapuolten oikeudellinen asema (9 §). Sukusolujen luovuttajalle on ennen suostumuksen vastaanottamista selvitettävä lain 16 §:n 1 momentin sukusolujen luovuttamiseen liittyvät lääketieteelliset ja oikeudelliset seikat. Jos hedelmöityshoidossa käytetään luovutettuja sukusoluja tai alkioita, palvelujen antajan on lisäksi annettava hoitoa saavalle tietoja hoidon tuloksena syntyvän lapsen biologisen alkuperän mahdollisista vaikutuksista perheenjäsenten keskinäisiin suhteisiin ja siitä, miten mahdollisia ongelmia voidaan ehkäistä tai lievittää. Palvelujen antajan on järjestettävä hoitoa saavalle mahdollisuus keskustella näistä kysymyksistä asiantuntijan kanssa.

Sovellettaviksi tulevat myös muun muassa suostumuksen peruuttamista koskevat hedelmöityshoitolain säännökset (16 §:n 3 ja 4 mom.), jotka soveltuvat kaikkeen hedelmöityshoitoon luovutetuilla sukusoluilla. Luovuttaja voi kyseisen sääntelyn mukaan peruuttaa suostumuksensa, mutta peruutuksella ei ole vaikutusta siltä osin kuin luovuttajan sukusoluja on jo käytetty hedelmöityshoitoon ennen kuin hoitoa antava palvelujen antaja on saanut peruutuksesta tiedon.

Jotta asiakirjat ohjaavat hedelmöityshoitoklinikoita hoitoa saavien ja sukusoluja luovuttajien neuvonnassa ja jotta niistä välittyy tarpeelliset tiedot selkeästi myös niitä myöhemmin käsitteleville viranomaisille, lakivaliokunta pitää tärkeänä, että hedelmöityshoitoon liittyvät asiakirjamallit suunnitellaan tämän mukaisesti hallituksen esityksen perusteluista ilmenevällä tavalla ennen vanhemmuuslain voimaantuloa (ks. HE, s. 105).

Voimaantulo ja toimeenpano

Vanhemmuuslakiehdotuksella on yhteys sote-uudistukseen (HE 241/2020 vp) ja sote100-hankkeeseen (HE 56/2021 vp) sisältyviin muutoksiin (ks. HE, s. 105 ja 106), ja niiden on tarkoitus tulla voimaan samanaikaisesti 1.1.2023.

Esitys liittyi valtion vuoden 2022 talousarvioesitykseen ja oli tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Sitä ei kuitenkaan voitu käsitellä kyseisessä budjettilakiaikataulussa johtuen edellä mainitun sote100-hanketta koskevan hallituksen esityksen käsittelyn viivästyisestä. Tämän vuoksi ja ottaen huomioon, että esityksen perustelujen mukaan lain toimeenpanon vaatimien toimien vuoksi lait voivat tulla voimaan aikaisintaan vuoden kuluttua niiden hyväksymisestä ja vahvistamisesta (s. 104), lakivaliokunta on keväällä 2022 pyytänyt oikeusministeriötä arvioimaan uudistuksen voimaantulon ja toimeenpanon aikataulua uudelleen.

Saadun lisäselvityksen mukaan oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Digi- ja väestötietovirasto sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ovat pitäneet ensiarvoisen tärkeänä pysyä alkuperäisessä aikataulussa, jossa vanhemmuuslaki ja sote-uudistus tulevat voimaan samaan aikaan 1.1.2023, sillä uudistusten eriaikainen voimaantulo aiheuttaisi useita ongelmia. Vanhat lomakkeet ja toimintamallit jouduttaisiin aluksi viemään uuteen sote-organisaatioon, mikä tarkoittaisi sitä, että kahden uudistuksen yhtäaikaisesta toimeenpanosta saatavat kustannusedut eivät toteutuisi. Vanhemmuuslain voimaantulon viivästyminen tarkoittaisi myös sitä,

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

että arvioidut lastenvalvojien työvoimaresurssisäästöt viivästyisivät (ks. HE, s. 22). Eriaikainen voimaantulo merkitsisi myös sitä, että lastenvalvojat ja neuvolat joutuisivat käymään läpi kaksi isoa toimintatapamuutosta lyhyen ajan sisällä.

Edellä esitetyn vuoksi vanhemmuuslain toimeenpanoon liittyviä valmistelutoimia on valiokunnan saaman selvityksen mukaan tehty kevään 2022 aikana niin pitkälle kuin se on ollut mahdollista, ja lain toimeenpanoon liittyvät koulutukset on suunniteltu alustavasti siten, että vanhemmuuslaki tulisi voimaan 1.1.2023. Myös uudistuksen toimeenpanoon vuodelle 2022 tarvittavista lisämäärärahoista on huolehdittu kuluvan vuoden toisessa lisätalousarviossa (ks. HE 81/2022 vp, s. 17, 73 ja 119) ja pysyvistä lisämääräraharpeista julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2023—2026.

Saamansa selvityksen valossa lakivaliokunta pitää perusteltuna vanhemmuuslain voimaantuloa 1.1.2023 samanaikaisesti sote-uudistuksen kanssa. Tarvittavien lomakkeiden ja järjestelmien tulee olla tuolloin valmiita ja käytettävissä. Koulutuksesta ja tiedottamisesta tulee huolehtia hyvissä ajoin ennen uudistuksen voimaantuloa.

Muita seikkoja

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa vanhemmuussääntelyyn ehdotettuja muutoksia on pidetty osin liian suppeina ja katsottu, että muun muassa pyrkimystä sukupuolineutraaliin sääntelyyn, transhenkilöiden vanhemmuutta sekä useamman kuin kahden oikeudellisen vanhemman mahdollisuutta olisi esityksen valmistelussa tullut pohtia laajemmin. Esiin on tuotu myös tarve sääntelylle, jonka nojalla voitaisiin selvittää oikeusgeneettisten tutkimusten avulla synnyttäneen äidin vanhemmuutta ja sen perusteella vahvistaa tai kumota synnyttäneen äidin äitiys.

Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan edellä mainittuja muutostarpeita arvioidaan erikseen. Oikeusministeriössä on käynnissä selvityksen teettäminen monimuotoisten perheiden kohtaamista lainsäädännöllisistä haasteista. Myös synnyttäneen äidin vanhemmuuteen liittyvien mahdollisten lainsäädäntötarpeiden arviointi on käynnistetty oikeusministeriössä. Transperheiden vanhempien ja lasten oikeudellista asemaa vuorostaan arvioidaan translainsäädännön vireillä olevan uudistamisen yhteydessä. Valiokunta pitää tärkeänä, että selvitysten pohjalta arvioidaan, mihin toimenpiteisiin on tarpeen ryhtyä perheiden yhdenvertaisuuden ja lapsen edun toteutumiseksi.

Lakialoitteet

Valiokunnan hallituksen esityksen käsittelyyn yhdistämässä lakialoitteissa LA 13/2020 vp ja LA 20/2020 vp ehdotetaan isyyslain 7 luvun 44 §:n kumoamista, jolloin isyyden kumoamiseen tähtäävän kanteen nostamista koskevat määräajat poistuvat kokonaan. Muutosehdotusta perustellaan aloitteissa muun muassa sillä, että kyseinen säännös toimii lainsäätäjän tahdon vastaisesti loukaten lisäksi lapsen oikeutta tietää biologinen alkuperänsä. Lisäksi tuodaan esiin, että virheellisen isyyden säilyttäminen keinotekoisien aikarajojen perusteella aiheuttaa tilanteen, joka on ristiriidassa YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa, ja että Suomen velvoite on muuttaa kansallinen lainsäädäntönsä vastaamaan ihmisoikeusvelvoitteitaan.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

Lakivaliokunta pyysi perustuslakivaliokunnan lausuntoa siitä, miten ehdotuksia on arvioitava perustuslain säännösten ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kannalta. Perustuslakivaliokunta ei kuitenkaan arvioinut lakivaliokunnan lausuntopyynnössä esitettyä (ks. PeVL 26/2022 vp). Perustuslakivaliokunnan mukaan sen perustuslain 74 §:n mukaisiin tehtäviin ei kuulu ennakoivan arvion tekeminen esimerkiksi jonkin tulevaisuudessa mahdollisesti annettavan lakiehdotuksen suhteesta perustuslakiin (ks. lausunnossa viitatus PeVL 20/2013 vp, s. 4, ja PeVL 23/2021 vp). Jos lakivaliokunta päätyy ehdottamaan säännösmuutoksia, muutokset on saatettava perustuslakivaliokunnan käsiteltäviksi.

Lakivaliokunta toteaa, että hallituksen esityksessä ehdotetulla vanhemmuuslailla yhdistetään isyyttä ja äitiyttä koskevat säännökset ja kumotaan erilliset isyys- ja äitiyslait, mikä merkitsee myös lakialoitteissa tarkoitettua isyyslain 7 luvun 44 §:n kumoutumista. Hallituksen esityksessä ei kuitenkaan ehdoteta vanhemmuuden kumoamiskanteen määräaika sääntelystä luopumista kokonaan, joten vanhemmuuslain säätäminen ei johda lakialoitteissa tavoiteltuun lopputulokseen. Esityksessä ehdotetaan kuitenkin määräaika sääntelyyn tarkistuksia, jotka lieventävät määräaika sääntelyn ehdottomuutta. Edellä tarkemmin selvitetyn tavoin ja perusteiden lakivaliokunta on päättänyt puoltamaan hallituksen esityksessä ehdotettua ratkaisua.

Edellä esitetyn johdosta valiokunta ehdottaa, että lakialoitteet hylätään.

VALIOKUNNAN YKSITYSKOHTAISET PERUSTELUT

1. Vanhemmuuslaki

2 luku. Vanhemmuuden selvittäminen.

8 §. Vanhemmuuden selvittämisen toimeenpanija. Pykälän 4 momentin mukaan mitä 8, 19, 22 ja 66 §:ssä säädetään hyvinvointialueista, sovelletaan Ahvenanmaalla Ahvenanmaan maakunnan kuntiin. Sääntelyn seurauksena kunnat Ahvenanmaan maakunnassa hoitavat sellaisia vanhemmuuslain mukaisia tehtäviä, jotka vuoden 2023 alettua kuuluvat muualla Suomessa hyvinvointialueille. Perustuslakivaliokunnan mukaan tällaiselle sääntelylle ei ole estettä perustuslain näkökulmasta (ks. PeVL 26/2022 vp, kappale 11 ja siinä viitattu PeVL 18/2022 vp, kappale 8).

10 §. Neuvottelun toimittaminen ja velvollisuus pysyä totuudessa. Pykälän 2 momentissa säädetään osapuolten velvollisuudesta pysyä totuudessa heidän antaessaan tietoja neuvottelussa vanhemmuuden selvittämiseksi. Valiokunta ehdottaa, että momenttiin lisätään viittaus henkilöön, jonka vanhemmuus on vahvistettu 19 §:ssä tarkoitettuna tunnistamisen perusteella.

15 §. Vanhemmuuden selvittämisestä laadittava pöytäkirja. Pykälän 1 momentin mukaan lastenvalvojan on laadittava vanhemmuuden selvittämisestä pöytäkirja, johon tulee merkitä kaikki ne tiedot, joilla on merkitystä vanhemmuutta vahvistettaessa tai kumottaessa. Valiokunta ehdottaa, että tiedoilta edellytetään välttämättömyyttä, koska pöytäkirjaan merkittävät tiedot sisältävät myös arkaluonteisia tietoja.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

3 luku. Vanhemmuuden tunnustaminen.

18 §. Tunnustamisen käyttöala. Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin toiseen virkkeeseen kielellistä täsmennystä.

4 luku. Vanhemman oikeudenomistajien suostumus vanhemmuuden vahvistamiseen.

Valiokunta ehdottaa, että luvun *otsikosta* poistetaan viittaus vanhempaan, koska vainajasta tulee vanhempi vasta sen jälkeen, kun vanhemmuus vainajan oikeudenomistajien suostumuksella vahvistetaan.

6 luku. Vanhemmuuden vahvistamista koskeva oikeudenkäynti.

32 §. Kanneoikeus isyyden vahvistamista koskevassa asiassa ja asianosaiset. Pykälän 1 momentti koskee lapsen kanneoikeutta isyyden vahvistamista koskevassa asiassa. Valiokunta ehdottaa pykälän sanamuodon tarkentamista siten, ettei säännöksessä tarkoitettua kanneoikeutta ole, jos lapselle on vahvistettu toinen äiti.

33 §. Kanneoikeus äitiyden vahvistamista koskevassa asiassa ja asianosaiset. Pykälän 1 momenttiin on tarpeen tehdä vastaava tarkennus kuin edellä 32 §:ään.

35 §. Lapsen puhevallan käyttäminen. Pykälän 1 momentin mukaan vanhemmuuden vahvistamista koskevassa oikeudenkäynnissä alaikäisen lapsen puhevaltaa käyttää se lastenvalvoja, joka on 8 §:n mukaan selvittänyt vanhemmuuden. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kyseisen momentin on tarkoitus kattaa kaikki ne lastenvalvojat, joilla on 8 §:n nojalla toimivalta vanhemmuuden selvittämiseen. Valiokunta ehdottaa momentin sanamuodon tarkentamista tämän selkeyttämiseksi.

7 luku. Vanhemmuuden kumoaminen.

45 §. Vanhemmuuden kumoaminen Digi- ja väestötietoviraston päätöksellä. Digi- ja väestötietovirastolla on toimivalta kumota vanhemmuus vain silloin, kun se perustuu 19 §:ssä tarkoitettuun ennen lapsen syntymää annettuun tunnustamiseen. Kyseinen toimivaltarajoite ei kuitenkaan ilmene selkeästi pykälän 1 momentista, minkä vuoksi valiokunta ehdottaa säännöksen tarkistamista.

48 §. Kanneoikeuden rajoitukset. Pykälässä säädetään vanhemmuuden kumoamista koskevan kanneoikeuden rajoituksista. Yleisperusteluissa esittämänsä viitaten valiokunta pitää perusteltuna, että perheen ulkopuolisen henkilön kanneoikeus laajennetaan myös sellaisiin tilanteisiin, joissa vanhemmuus on tunnustettu lapsen syntymän jälkeen. Tämän toteuttamiseksi valiokunta ehdottaa pykälän 2 momenttia tarkistettavaksi.

9 luku. Erinäiset säännökset.

63 §. Lapsen mielipiteen selvittäminen. Pykälä sisältää säännökset lapsen mielipiteen selvittämisestä lapsen etua arvioitaessa (1 mom.) sekä lapsen kuulemisesta tuomioistuimessa (3 mom.).

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

Edellä yleisperusteluissa esittämäänsä viitaten valiokunta ehdottaa, että kyseisiä säännöksiä tarkistetaan seuraavasti.

Valiokunta ehdottaa pykälän rajaamista koskemaan alle 15-vuotiasta lasta, koska 15 vuotta täytäneellä on vanhemmuutta koskevissa asioissa ehdotettua säännöstä vahvempi prosessuaalinen asema. Rajaus on tarpeen lisätä pykälän *1 ja 3 momenttiin*.

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälän *1 momentissa* täsmennetään, missä lapsen edun arviointitilanteissa lapsen mielipide tulee selvittää. Kuten hallituksen esityksen perusteluista (HE, s. 92) ilmenee, lapsen etu tulee erityisesti arvioitavaksi vanhemmuuden selvittämisen keskeyttämisen yhteydessä (14 §:n 2 momentin 4 kohta) ja vanhemmuuden kumoamiskanteen tai tätä varten tehdyn edunvalvontahakemuksen käsittelyn yhteydessä (48 §:n 2 momentin 3 kohta ja 48 §:n 1 momentti). Näitä tilanteita koskeviin säännöksiin sisältyy erityinen viittaus lapsen edun arvioimisesta. Kyse on erityisistä tilanteista ja niiden kokonaisvaltaisesta arvioinnista tavalla, joka ei ole riippuvainen oikeusgeneettisen tutkimuksen tuloksesta tai muusta kanteen käsittelylle asetetusta edellytyksestä. Näissä tilanteissa myös lapsen oman mielipiteen selvittämisellä on ensisijaisen tärkeä merkitys. Momentissa on edellä esitetyn vuoksi perusteltua viitata mainittuihin säännöksiin.

Viitattujen säännösten tarkoittamissa tilanteissa tuomioistuimella on velvollisuus selvittää lapsen mielipide. Selvyden vuoksi valiokunta toteaa, että tuomioistuin voi selvittää lapsen mielipiteen myös muissa tilanteissa, jos se pitää sitä yksittäisessä tapauksessa perusteltuna. Tuomioistuimen itsenäistä selvittämisvelvollisuutta korostaa ehdotettu näytön hankkimista koskeva 41 §.

Pykälän *3 momentissa* säädetään lapsen kuulemisen toteuttamisesta tuomioistuimessa ja tältä osin viitataan lapsenhuoltolain 15 a §:ään. Sellaisia tilanteita varten, joissa tuomioistuin ei katso soveliaaksi, että lasta kuullaan henkilökohtaisesti tuomioistuimessa, on perusteltua ja tarkoituksenmukaista mahdollistaa, että tuomioistuin voi pyytää sosiaalitoimintaa selvittämään lapsen mielipiteen. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että momenttiin lisätään viittaus lapsenhuoltolain 16 ja 16 a §:ään. Koska valiokunta edellä mainituin tavoin ehdottaa momentin rajaamista alle 15-vuotiaaseen lapseen, tällaista lasta erityisesti koskeva momentin toinen virke voidaan poistaa tarpeettomana.

64 §. Perättömän lausuman antaminen vanhemmuuden vahvistamista koskevassa asiassa.

Ehdotetussa pykälässä säädetään sakon uhalla rangaistavaksi perättömän lausuman antaminen vanhemmuuden vahvistamista koskevassa asiassa. Kyse on rikoslain ulkopuolisesta erityisestä rangaistusäänöksestä, joka tulee sovellettavaksi, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Tilanteesta riippuen kysymykseen tulevia ankarampia rangaistussäännöksiä ovat esimerkiksi rekisterimerkintärikos (RL 16:7), väärän todistuksen antaminen viranomaiselle (RL 16:8) ja petos (RL 36:1).

Säännösehdotuksessa rangaistavuus edellyttää, että väärän tiedon antaminen osaltaan johtaa vanhemmuuden vahvistamiseen virheellisesti. Asiantuntijakuulemisessa on esitetty säännöksen soveltamisalan laajentamista myös tilanteeseen, jossa väärän tiedon antaminen johtaa vanhemmuuden vahvistamatta jäämiseen.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

Rangaistavuuden edellytys siitä, että väärän tiedon antamisen tulee osaltaan johtaa vanhemmuuden vahvistamiseen virheellisesti, sisältyy jo voimassa oleviin isyys- ja äitiyslakeihin, eikä ehdotetulla pykälällä ole tarkoitettu muuttaa voimassa olevaa oikeustilaa (ks. HE, s. 94). Isyyslain rangaistussäännöksen esitöissä (ks. HE 91/2014 vp, s. 60) todetaan, että jos oikeusgeneettisissä isyystutkimuksissa havaitaan, että äidin ilmoittama mies ei voi olla lapsen biologinen isä, eikä isyyttä tästä syystä vahvisteta, säännöksen rangaistavuuden edellytykset eivät täyty. Lisäksi niissä todetaan, että edellytys isyyden oikeudellisesta vahvistamisesta antaa äidille mahdollisuuden ennen isyyden vahvistamista korjata aiemmin annettu virheellinen tieto. Niin ikään isyyslain esitöistä ilmenee, että rangaistussäännös kattaa paitsi äidin myös isyysasian selvittämiseen osallistuvan miehen lausuman, ja myös miehen osalta väärän tiedon antamisen tulee osaltaan johtaa siihen, että isyys vahvistetaan virheellisesti.

Oikeusministeriöltä valiokuntakäsittelyn aikana saadun lisäselvityksen mukaan isyys- ja äitiyslakien voimassaolon aikana ei ole ilmennyt tarvetta laajentaa rangaistussäännöksen tunnusmerkistöä asiantuntijakuulemisessa ehdotetulla tavalla. Se, että väärän tiedon antaminen johtaa osaltaan vanhemmuuden virheelliseen vahvistamiseen, on oikeusministeriön mukaan rangaistavuuden edellytyksenä merkityksellinen, koska vahvistettu virheellinen vanhemmuus voidaan kumota vain oikeusteitse tietyissä määräajoissa. Jos taas perätön lausuma ei johda vanhemmuuden vahvistamiseen, vanhemmuusasiaan voidaan palata matalalla kynnyksellä sosiaalitoimissa määräajoista riippumatta.

Edellä esitetyn valossa valiokunta katsoo, ettei rangaistussäännöksen laajentamiselle ole ilmennyt riittäviä perusteita eikä tarvetta.

69 §. Tarkemmat säännökset. Pykälän 2 momentissa säädetään asetuksenantovaltuus oikeusministeriön asetukseksi vanhemmuuden selvittämiseen, tunnustamiseen ja vahvistamiseen liittyvistä asiakirjoista. Ehdotetun vanhemmuuslain 45 §:n 2 momentin mukaan Digi- ja väestötietoviraston päätöksellä voidaan myös vahvistaa, että aviomies tai vanhemmuuden ennen lapsen syntymää tunnustanut henkilö ei ole lapsen isä. Asiallisesti kyse on tällöin isyyden kumoamisesta. Valiokunta ehdottaa selvyuden vuoksi, että momenttiin lisätään myös vanhemmuuden kumoamiseen liittyvät asiakirjat.

9. Laki sosiaalihuoltolain 14 §:n muuttamisesta

14 §. Tuen tarpeisiin vastaavat sosiaalipalvelut. Pykälän 2 momentin johdantokappale ja 13 kohta ehdotetaan muutettaviksi. Kyseisiä säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi myös sote100-hanketta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 56/2021 vp). Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta on 25.5.2022 hyväksynyt esityksestä mietinnön (StVM 9/2022 vp), ja eduskunta on 7.6.2022 hyväksynyt säännösehdotukset mietinnön mukaisina. Koska pykälän 2 momentin johdantokappaleeseen hyväksytyt muutokset vastaavat nyt käsiteltävään lakiehdotukseen sisältyviä muutoksia, johdantokappaleeseen tässä yhteydessä ehdotetut muutokset ovat käyneet tarpeettomiksi. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa johdantokappaleen poistamista. Hallitusten esitysten yhteensovittamiseksi johtolauseeseen lakiviittauksia on tarpeen tarkistaa.

Sote100-hanketta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 56/2021 vp) ehdotetaan, että pykälän 2 momenttiin lisätään uusi 13 a kohta, joka sisältää viittauksen äitiyslakiin. Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta on 25.5.2022 hyväksynyt esityksestä mietinnön (StVM 9/2022 vp), ja eduskunta on 7.6.2022 hyväksynyt säännösehdotukset mietinnön mukaisina.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

valiokunnan mietinnössä ei ehdoteta tähän muutoksia. Lakivaliokunta ehdottaa kyseisen kohdan poistamista, koska viittaus äitiyslakiin korvautuu tässä yhteydessä ehdotetulla 13 kohdan viittauksella vanhemmuuslakiin. Myös *johtolausetta* on tämän vuoksi tarpeen tarkistaa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Lakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 132/2021 vp sisältyvät 2.—8. ja 10. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 132/2021 vp sisältyvät 1. ja 9. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hylkää lakialoitteisiin LA 13/2020 vp ja LA 20/2021 vp sisältyvät lakiehdotukset.

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman. (Valiokunnan lausumaehdotus)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Vanhemmuuslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan isyyden ja äitiyden (*vanhemmuus*) toteamiseen, vahvistamiseen ja kumoamiseen. Adoption vahvistamisesta säädetään adoptiolaisissa (22/2012).

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

2 §

Äitiyden toteaminen synnyttämisen perusteella

Lapsen äiti on se, joka on synnyttänyt lapsen.

3 §

Isyyden toteaminen avioliiton perusteella

Aviomies on lapsen isä, jos lapsi on syntynyt synnyttäneen äidin avioliiton aikana.

Jos avioliitto on aviomiehen kuoleman vuoksi purkautunut ennen lapsen syntymää, aviomies on lapsen isä, jos lapsi on syntynyt sellaiseen aikaan, että lapsi on voinut tulla siitetyksi ennen aviomiehen kuolemaa. Jos äiti on ennen lapsen syntymää solminut uuden avioliiton, uusi aviomies on kuitenkin lapsen isä.

4 §

Isyyden vahvistaminen muissa tapauksissa

Jos isyyttä ei todeta 3 §:n nojalla, isyys vahvistetaan Digi- ja väestötietoviraston tai tuomioistuimen päätöksellä.

Isä on tällöin se:

- 1) joka on siittänyt lapsen;
- 2) jonka siittiötä on käytetty äidin hedelmöittämiseen muulla kuin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla ja lapsi on syntynyt tämän tuloksena.

Jos lapsen synnyttäneelle äidille on annettu hedelmöityshoidoista annetun lain (1237/2006) 1 §:ssä tarkoitettua hedelmöityshoitoa ja lapsi on syntynyt annetun hoidon tuloksena, lapsen isä on se, joka yhteisymmärryksessä lapsen synnyttäneen äidin kanssa antoi suostumuksensa hoitoon. Jos hoitoa on annettu naisparille tai lapsen synnyttäneelle äidille yksin, lapsen isä on se, jonka siittiötä on käytetty hoidossa, jos hän on ennen hoidon antamista suostunut isyyden vahvistamiseen mainitun lain 16 §:n 2 momentin mukaisesti. Jos hoitoa on annettu lapsen synnyttäneelle äidille yksin, suostumus voidaan antaa yhteisymmärryksessä hänen kanssaan myös hoidon antamisen jälkeen.

5 §

Äitiyden vahvistaminen hedelmöityshoitoon suostumisen perusteella

Jos lapsen synnyttäneelle on annettu hedelmöityshoidoista annetun lain 1 §:ssä tarkoitettua hedelmöityshoitoa ja lapsi on syntynyt hoidon tuloksena, naisen, joka yhteisymmärryksessä lapsen synnyttäneen kanssa antoi suostumuksen hedelmöityshoitoon, voidaan vahvistaa olevan lapsen synnyttäneen ohella lapsen äiti.

Äitiyttä ei kuitenkaan voida vahvistaa, jos lapsella on jo kaksi oikeudellista vanhempaa tai lapselle voidaan todeta tai vahvistaa isä tämän lain perusteella.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa tilanteessa äitiys vahvistetaan Digi- ja väestötietoviraston tai tuomioistuimen päätöksellä. Vanhemmuuden vahvistamisesta säädetään 5 ja 6 luvussa.

2 luku

Vanhemmuuden selvittäminen

6 §

Vanhemmuuden selvittämisen tarkoitus ja käyttöala

Vanhemmuuden selvittämisen tarkoituksena on hankkia sellaisia tietoja, joiden nojalla lapselle voidaan vahvistaa tai todentaa isä tai toinen äiti.

Lastenvalvoja selvittää vanhemmuuden, kun hän saa tiedon 18 vuotta nuoremasta lapsesta tai kun henkilö haluaa tunnustaa vanhemmuutensa eikä isyyttä lapsen osalta ole todettu 3 §:n nojalla tai vanhemmuutta vahvistettu 19 §:ssä tarkoitettun tunnustamisen perusteella.

Lastenvalvoja selvittää vanhemmuuden myös, jos isyys lapsen osalta on todettu 3 §:n nojalla tai vanhemmuus vahvistettu 19 §:ssä tarkoitettun tunnustamisen perusteella ja jos lapsen synnyttänyt äiti ja lapsen toinen vanhempi:

1) yhdessä pyytävät lastenvalvojalta vanhemmuuden selvittämistä ennen kuin kuusi kuukautta on kulunut lapsen syntymästä; tai

2) yhdessä hyväksyvät sen, että vanhemmuus selvitetään toisen henkilön tunnustettua tai ilmoitettua aikovansa tunnustaa lapsen 18 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Äitiyttä ei selvitetä, jos lapselle voidaan vahvistaa isä eikä lastenvalvojan tiedossa ole seikkoja, joiden nojalla joku muu kuin otaksuttu isä olisi lapsen toinen vanhempi. Isyyttä ei selvitetä, jos lapsen äitiys on tunnustettu 5 §:n 1 momentissa tarkoitettun hedelmöityshoitosuostumuksen perusteella eikä lastenvalvojan tiedossa ole seikkoja, joiden nojalla olisi aihetta epäillä, että joku muu kuin tunnustaja olisi lapsen toinen vanhempi.

7 §

Vanhemmuuden selvittämisen aloittaminen ja raukeaminen

Vanhemmuuden selvittäminen voidaan aloittaa jo ennen lapsen syntymää, jos näytön saaminen vanhemmuudesta muutoin vaarantuisi tai siihen on muu erityinen syy. Oikeusgeneettisessä isyyystutkimuksessa tarvittava näyte lapsesta voidaan kuitenkin ottaa vasta lapsen syntymän jälkeen.

Jos lapsi kuolee ennen kuin vanhemmuuden selvittäminen on toimitettu, asian käsittely raukeaa. Vanhemmuuden selvittäminen aloitetaan kuitenkin uudestaan, jos lapsi halutaan tunnustaa ja tunnustamislausuma voidaan 18 §:n 3 momentin mukaan vielä antaa.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

8 §

Vanhemmuuden selvittämisen toimeenpanija

Vanhemmuuden selvittää lastenvalvoja sillä hyvinvointialueella, jonka alueella lapsen synnyttäneellä äidillä on kotikuntalaisa (201/1994) tarkoitettu kotikunta. Jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta taikka lapsen synnyttänyt äiti on kuollut tai hänellä ei ole Suomessa kotikuntaa, vanhemmuuden selvittää kuitenkin lastenvalvoja sillä hyvinvointialueella, jonka alueella lapsella on kotikunta, tai, jos lapsella ei ole Suomessa kotikuntaa, sillä hyvinvointialueella, jonka alueella lapsi oleskelee.

Jos lapsen vanhemmuus halutaan tunnustaa eikä vanhemmuuden selvittäminen kuulu minkään 1 momentissa tarkoitettun hyvinvointialueen lastenvalvojalle, vanhemmuuden selvittää lastenvalvoja sillä hyvinvointialueella, jonka alueella tunnustajalla on kotikunta.

Jos vanhemmuuden selvittäminen ei 1 ja 2 momentin mukaan kuulu minkään hyvinvointialueen lastenvalvojalle, vanhemmuuden selvittää Helsingin kaupungin lastenvalvoja.

Mitä tässä pykälässä ja 19, 22 ja 66 §:ssä säädetään hyvinvointialueista, sovelletaan Ahvenanmaalla Ahvenanmaan maakunnan kuntiin.

9 §

Neuvottelu vanhemmuuden selvittämiseksi

Saatuaan tiedon seikasta, jonka vuoksi vanhemmuus on selvitettävä, lastenvalvojan on neuvottava lapsen synnyttäneen äidin, 15 vuotta täyttäneen lapsen ja, jos mahdollista, sen henkilön kanssa, joka saattaa olla lapsen toinen vanhempi. Jos lapsen vanhemmuus selvitetään 6 §:n 3 momentin nojalla, neuvotteluun on kutsuttava myös lapsen toinen vanhempi.

10 §

Neuvottelun toimittaminen ja velvollisuus pysyä totuudessa

Neuvottelussa pyritään saamaan ne tiedot, joiden avulla vanhemmuus voidaan selvittää. Neuvottelun aluksi lastenvalvojan tulee selostaa vanhemmuuden selvittämiseen liittyvät toimenpiteet sekä tunnustamisen merkitys ja vanhemmuuden vahvistamisen oikeusvaikutukset.

Tietoja antaessaan lapsen synnyttäneellä äidillä sekä sillä, joka 3 §:n nojalla tai 19 §:ssä tarkoitettun tunnustamisen perusteella on tai saattaa olla lapsen toinen vanhempi, on velvollisuus pysyä totuudessa. Sama velvollisuus koskee myös tunnustamislausuman antamista, tunnustamisen hyväksymistä ja tunnustamisen johdosta toimitettua kuulemista.

11 §

Lastenvalvojan oikeus saada tietoja

Lastenvalvojan oikeuteen saada tietoja vanhemmuuden selvittämistä varten sovelletaan, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000) säädetään sosiaalihuollon viranomaisen tiedonsaantioikeudesta. Lastenvalvojalla on oikeus saada mahdollisen

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

isän henkilöllisyyden ja asuinpaikan selvittämiseksi välttämättömiä tietoja salassapitosäännösten estämättä myös äidin ilmoittaman henkilön työnantajalta sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitetun majoitustoiminnan harjoittajalta.

12 §

Geneettisen ja lääketieteellisen selvityksen hankkiminen

Lastenvalvojan on tilattava isyyden selvittämisen yhteydessä oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain (378/2005) 1 §:ssä tarkoitettu oikeusgeneettinen isyystutkimus lapsesta, lapsen synnyttäneestä äidistä ja henkilöstä, joka saattaa olla lapsen isä, jos viimeksi mainittu pyytää tutkimusta tai jos lastenvalvoja muuten katsoo sen tarpeelliseksi. Jos tutkimus voidaan mainitun lain mukaan määrätä tehtäväksi muusta kuin edellä tarkoitetusta henkilöstä ja jos lastenvalvoja katsoo sen aiheelliseksi, hän voi tilata tutkimuksen myös tästä henkilöstä.

Lastenvalvojan tilaama oikeusgeneettinen isyystutkimus voidaan tehdä vain sen suostumuksella, josta näyte on tarkoitus ottaa. Jos tutkimus aiotaan tehdä vainajasta tai hänestä aiemmin otetusta näytteestä eikä vainaja ole eläessään antanut suostumusta tutkimukseen, siihen on saatava vainajan oikeudenomistajien suostumus.

Jos tutkimus on tarkoitus tilata mahdollisen isän tai lapsen synnyttäneen äidin molemmista vanhemmista, toisesta vanhemmasta yksin tai muusta sukulaisesta, lastenvalvojan tilaamaan tutkimukseen ja siihen annettavaan suostumukseen sovelletaan, mitä oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain 6, 7 ja 9 §:ssä sekä 11 §:n 1 momentissa säädetään tuomioistuimen määrittämistä tutkimuksesta.

Lastenvalvoja voi hankkia lääketieteellisen asiantuntijalausunnon lapsen siittämisajankohdasta, jos sen hankkimista voidaan pitää tarpeellisena muut selvitykset huomioon ottaen.

13 §

Tutkittavalle annettavat tiedot ja ilmoitukset

Ennen oikeusgeneettisessä isyystutkimuksessa tarvittavan näytteen ottamista ja tutkimuksen tilaamista lastenvalvojan tulee selostaa tutkittavalle tutkimukseen liittyvät toimenpiteet ja tutkimuksen merkitys isyyden selvittämisen kannalta sekä 12 §:n 1—3 momentissa tarkoitettut edellytykset tutkimuksen tekemiselle.

Saatuana oikeusgeneettiseen isyystutkimukseen perustuvan lausunnon lastenvalvojan on viipymättä ilmoitettava sen sisällöstä tutkittavalle.

14 §

Vanhemmuuden selvittämisen keskeyttäminen

Vanhemmuuden selvittäminen on keskeytettävä, jos 15 vuotta täyttänyt lapsi sitä vaatii.

Lastenvalvoja voi päättää, että vanhemmuuden selvittäminen keskeytetään, jos:

- 1) on ilmeistä, ettei vanhemmuuden vahvistamista varten ole saatavissa riittävästi tietoja;
- 2) lapsesta ei ole saatu näytettä, josta oikeusgeneettinen isyystutkimus olisi voitu tehdä;

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

3) lapsi on syntynyt hedelmöityshoidoista annetun lain 1 §:ssä tarkoitetun hoidon tuloksena lapsen synnyttäneelle äidille, joka on saanut hoitoa yksin, ja on selvitetty, että siittiöiden luovuttaja ei ole mainitun lain 16 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla suostunut siihen, että hänet voidaan vahvistaa hoidon tuloksena syntyneen lapsen isäksi;

4) kukaan ei ole tunnustanut lasta ja on erityinen syy olettaa, että vanhemmuuden selvittäminen ei olisi lapsen edun mukaista, eikä 15 vuotta täyttänyt lapsi vaadi vanhemmuuden selvittämistä.

Keskeytetty vanhemmuuden selvittäminen on aloitettava uudestaan:

1) lastenvalvojan aloitteesta tai lapsen synnyttäneen äidin, 15 vuotta täyttäneen lapsen tai vanhempana itseään pitävän henkilön pyynnöstä, jos 2 momentin 1—3 kohdassa tarkoitetut keskeyttämisen edellytykset eivät enää täyty;

2) lapsen synnyttäneen äidin, 15 vuotta täyttäneen lapsen tai vanhemmuuden tunnustaneen henkilön pyynnöstä, jos 2 momentin 4 kohdassa tarkoitetut keskeyttämisen edellytykset eivät enää täyty.

15 §

Vanhemmuuden selvittämisestä laadittava pöytäkirja

Lastenvalvojan on laadittava vanhemmuuden selvittämisestä pöytäkirja. Pöytäkirjaan tulee merkitä kaikki ne tiedot, jotka ovat välttämättömiä vanhemmuutta vahvistettaessa tai kumottaessa.

Lapsen synnyttäneellä äidillä, 15 vuotta täyttäneellä lapsella ja sillä, jolla on 32 tai 33 §:ssa säädetty kanneoikeus, on pyynnöstä oikeus saada tieto vanhemmuuden selvittämisestä laaditusta pöytäkirjasta kokonaisuudessaan sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:n 2 momentin 1 kohdassa säädetään.

16 §

Tunnustamistilaisuuden varaaminen ja kanteen nostaminen

Lastenvalvojan on varattava asiaan osalliselle tilaisuus tunnustaa vanhemmuutensa, jos hän katsoo, että oikeusgeneettisen isyystutkimuksen tai muun selvityksen valossa voidaan pitää todennäköisenä, että henkilö on lapsen vanhempi.

Jos asiaan osallinen ei tunnusta vanhemmuuttaan, mikään 14 §:n 1 momentissa tai 2 momentin 1, 3 tai 4 kohdissa tarkoitetuista vanhemmuuden selvittämisen keskeyttämisen edellytyksistä ei täyty eikä lapsi ole täyttänyt 18 vuotta, lastenvalvojalla on velvollisuus ajaa lapsen puolesta kantetta vanhemmuuden vahvistamiseksi. Kanteen ajamisesta säädetään 6 luvussa.

17 §

Muutoksenhaku

Haettaessa muutosta vanhemmuuden selvittämisen keskeyttämistä tai sen uudelleen aloittamista koskevaan lastenvalvojan päätökseen hallintotuomioistuimelta sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. Sen lisäksi, mitä mainitussa

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

laissa säädetään, valitusoikeus on lapsen synnyttäneellä äidillä, 15 vuotta täyttäneellä lapsella ja henkilöllä, joka katsoo olevansa lapsen toinen vanhempi.

Isyyden ja äitiyden vahvistamista koskevan kanteen nostamisesta säädetään 32 ja 33 §:ssä. Jos päätös vanhemmuuden selvittämisen keskeyttämisestä on tehty isyyden selvittämisen osalta, lastenvalvojan 14 §:n nojalla antamaan keskeyttämisspäätökseen on liitettävä tieto isyyden vahvistamista koskevasta kanneoikeudesta ja siihen liittyvästä määräajasta.

3 luku

Vanhemmuuden tunnustaminen

18 §

Tunnustamisen käyttöala

Vanhemmuuden tunnustaminen ei voi koskea lasta, jolla on jo kaksi vanhempaa. Tunnustaa ei myöskään voida lasta, joka on adoptoitu. Äitiyden voi tunnustaa se, joka katsoo olevansa lapsen äiti 5 §:n 1 momentin perusteella.

Tunnustaa voidaan 1 momentissa säädetystä poiketen lapsi, jonka osalta isyys on todettu 3 §:n nojalla tai vanhemmuus on vahvistettu 19 §:ssä tarkoitetun tunnustamisen perusteella, jos ne, joiden hyväksyminen 22 §:n mukaan tarvitaan, hyväksyvät tunnustamisen. Kun vanhemmuus vahvistetaan Digi- ja väestötietovirastossa, 3 §:n nojalla todettu tai 19 §:ssä tarkoitetun tunnustamisen perusteella vahvistettu vanhemmuus kumoutuu.

Vanhemmuutta ei voida tunnustaa lapsen kuoleman jälkeen. Vanhemmuus voidaan kuitenkin tunnustaa, jos lapsi on kuollut niin pian syntymänsä jälkeen, että tunnustamislausumaa ei ole olosuhteet huomioon ottaen voitu antaa lapsen eläessä. Tunnustamislausuma on tällöin annettava ennen kuin vuosi on kulunut lapsen kuolemasta. Jos vanhemmuus tunnustetaan lapsen kuoleman jälkeen, vanhemmuus selvitetään. Vanhemmuuden selvittämisestä säädetään 2 luvussa.

19 §

Vanhemmuuden tunnustaminen ennen lapsen syntymää

Vanhemmuus voidaan tunnustaa ennen lapsen syntymää antamalla isyyttä tai äitiyttä koskeva tunnustamislausuma.

Tunnustamislausuma on annettava henkilökohtaisesti ja synnyttävän äidin läsnä ollessa terveydenhoitajalle tai kätilölle sen hyvinvointialueen äitiysneuvolassa tai neuvolapalveluita hyvinvointialueen toimeksiannosta tuottavassa yksityisessä terveydenhuollon toimintayksikössä, jossa perheelle on annettu raskaudenaikaisia neuvolapalveluita. Ennen tunnustamisen vastaanottamista osapuolille on selvitettävä tunnustamisen merkitys ja vanhemmuuden vahvistamisen oikeusvaikutukset.

Tunnustamislausuma voidaan antaa myös lastenvalvojalle sillä hyvinvointialueella, jonka alueella synnyttävällä äidillä on kotikunta, jos tämä esittää todistuksen raskaudestaan. Tällöin noudatetaan, mitä 2 momentissa säädetään.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

Terveydenhoitajan, kättilön tai lastenvalvojan on kieltäydyttävä ottamasta vastaan tunnustamista, jos:

- 1) synnyttävä äiti vastustaa tunnustamista;
- 2) tunnustajan tai synnyttävän äidin henkilöllisyyttä ei ole luotettavasti selvitetty;
- 3) on syytä epäillä, ettei tunnustajaa voida vahvistaa lapsen isäksi tai äidiksi;
- 4) on syytä epäillä, että synnyttävä äiti tai tunnustaja ei mielentilansa, kielivaikeuksien tai muun syyn vuoksi kykene ymmärtämään tunnustamisen merkitystä.

Tunnustamisesta laadittavasta asiakirjasta säädetään 25 §:ssä. Synnyttävän äidin hyväksytyä tunnustamisen kirjallisesti asiakirjat liitteineen on viipymättä toimitettava Digi- ja väestötietovirastoon vanhemmuuden vahvistamiseen kuuluvien tehtävien hoitamista varten.

Terveydenhoitajaan ja kättilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä heidän hoitaessaan 2 momentissa tarkoitettua tehtävää silloinkin, kun hän ei ole palvelusuhhteessa hyvinvointialueeseen.

20 §

Tunnustamisen peruuttaminen, kiistäminen ja vaikutuksettomuus

Se, joka on 19 §:n nojalla tunnustanut vanhemmuutensa, voi peruuttaa tunnustamisensa ilmoittamalla siitä kirjallisesti Digi- ja väestötietovirastolle ennen lapsen syntymää.

Synnyttävä äiti tai se, joka katsoo olevansa tunnustajan sijasta lapsen vanhempi, voi 1 momentissa säädetyin tavoin ilmoittaa käsityksensä siitä, että lapsen tunnustanut ei ole lapsen vanhempi.

Edellä 19 §:n nojalla annettu tunnustamislausuma on vaikutukseton, jos Suomen viranomaisilla ei silloin, kun lapsi syntyy, ole 56 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdan nojalla toimivaltaa vanhemmuutta koskevassa asiassa.

21 §

Vanhemmuuden tunnustaminen lapsen syntymän jälkeen

Henkilö voi tunnustaa vanhemmuuden lapsen syntymän jälkeen antamalla henkilökohtaisesti 2 momentissa tarkoitettulle tunnustamisen vastaanottajalle tunnustamislausuman, jossa hän ilmoittaa olevansa lapsen isä tai äiti. Vastaanottajan on ennen tunnustamista selvitettävä hänelle tunnustamisen merkitys ja vanhemmuuden vahvistamisen oikeusvaikutukset.

Vanhemmuuden tunnustamisen ottaa vastaan lastenvalvoja, henkikirjoittaja tai julkinen notaari. Tunnustamisen ottaa ulkomailla vastaan sellainen Suomen edustustossa palveleva henkilö, joka voi konsulipalvelulain (498/1999) 33 §:n mukaan antaa edustuston toimipiirissä notaaripalveluja. Vanhemmuuden tunnustamisesta laadittavasta asiakirjasta säädetään jäljempänä 25 §:ssä.

Jos tunnustamislausuman on vastaanottanut muu viranomainen kuin vanhemmuuden selvittämisestä huolehtiva lastenvalvoja, tunnustamisesta laadittu asiakirja on viipymättä lähetettävä mainitulle lastenvalvojalle.

Tunnustamislausuma voidaan vieraassa valtiossa antaa noudattaen sitä muotoa ja menettelyä, jota kyseisen valtion lain mukaan on noudatettava.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

22 §

Tunnustamisen hyväksyminen

Vanhemmuutta ei voida tunnustamisen perusteella vahvistaa, jos tunnustaminen koskee 3 §:ssä tarkoitettua lasta, elleivät lapsen synnyttänyt äiti ja tämän aviomies ole hyväksyneet tunnustamista. Jos vanhemmuus on vahvistettu 19 §:ssä tarkoitetun tunnustamisen perusteella, lapsen synnyttäneen äidin hyväksymisen lisäksi edellytetään tunnustajan hyväksymistä.

Vanhemmuutta ei voida tunnustamisen perusteella vahvistaa myöskään, jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta, ellei lapsi ole hyväksynyt tunnustamista.

Jos tunnustaminen on tehty ennen lapsen syntymää, vanhemmuutta ei voida vahvistaa tunnustamisen perusteella, ellei synnyttävä äiti ole hyväksynyt tunnustamista.

Hyväksyminen annetaan 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa lastenvalvojalle sillä hyvinvointialueella, jonka alueella lapsen vanhemmuus selvitetään. Hyväksymisen voi vastaanottaa myös se, joka 21 §:n 2 momentin mukaan voi ottaa vastaan tunnustamisen. Hyväksyminen on annettava sen vastaanottajalle henkilökohtaisesti.

23 §

Kuuleminen

Seuraaville tahoille on varattava tilaisuus tulla kuulluksi tunnustamisen johdosta:

1) lapsen synnyttänyt äiti, jollei hän ole 19 §:n tai 22 §:n 1 momentin mukaisesti hyväksynyt tunnustamista;

2) lapsen huoltaja, jos se on hankaluudetta järjestettävissä;

3) tunnustajan huoltaja tai muu laillinen edustaja, jos tunnustaja on alaikäinen.

Lastenvalvoja voi kuulla muitakin kuin 1 momentissa tarkoitettuja henkilöitä, jos se on asian selvittämiseksi tarpeen. Kuulla voidaan suullisesti tai kirjallisesti. Kuulla voi myös se, joka 21 §:n 2 momentin mukaan voi ottaa vastaan tunnustamisen.

24 §

Henkilöllisyyden toteaminen

Edellä 9 §:ssä tarkoitetun neuvottelun toimittajan ja 19 §:n tai 21 §:ssä tarkoitetun tunnustamislauseuman, 22 §:ssä tarkoitetun hyväksymisen sekä 23 §:ssä tarkoitetun suullisen kuulemisen vastaanottajan tulee todeta neuvottelun osallistujien, tunnustamislauseuman tai hyväksymisen antajan sekä kuultavan henkilöllisyys henkilöllisyystodistuksen perusteella tai muulla tähän verrattavalla, luotettavalla tavalla.

25 §

Tunnustamisesta ja sen hyväksymisestä laadittava asiakirja

Tunnustamisesta ja sen hyväksymisestä on laadittava asiakirja. Asiakirja on päivättävä ja siihen merkitään lapsen, lapsen synnyttäneen äidin ja tunnustajan yksilöinti- ja yhteystiedot. Asia-

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

kirjan allekirjoittavat vanhemmuutensa tunnustanut ja tunnustamisen vastaanottaja. Jos jonkun tulee hyväksyä tunnustaminen, myös hyväksyjän ja hyväksymisen vastaanottajan on allekirjoitettava asiakirja.

Jollei lapsi, lapsen synnyttänyt äiti, aviomies tai tunnustaja, jonka tulee hyväksyä tunnustaminen, ole todistettavasti saanut tietoa tunnustamislauseman antamisesta ja heidän olinpaikkansa on tunnettu, lastenvalvojan on annettava heille tieto tunnustamisesta postitse saantitodistusta vastaan.

26 §

Asiakirjojen toimittaminen Digi- ja väestötietovirastolle

Kun vanhemmuuden selvittäminen on toimitettu ja vanhemmuus on tunnustettu, tulee vanhemmuuden selvittäneen lastenvalvojan toimittaa vanhemmuuden selvittämisestä tehty pöytäkirja ja tunnustamista koskevat asiakirjat liitteineen Digi- ja väestötietovirastolle.

4 luku

~~Vanhemman~~ Oikeudenomistajien suostumus vanhemmuuden vahvistamiseen

27 §

Suostumus vanhemmuuden vahvistamiseen ilman oikeudenkäyntiä

Jos lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella ja isyyden selvittäminen alaikäisen lapsen osalta ja oikeusgeneettinen isyystutkimus tai kirjallinen hedelmöityshoitotodistus osoittavat kuolleen henkilön olevan lapsen isä, hänen oikeudenomistajansa voivat lapsen syntymän jälkeen antaa suostumuksen siihen, että isyys vahvistetaan ilman oikeudenkäyntiä Digi- ja väestötietoviraston päätöksellä edellyttäen, että lasta ei ole tunnustettu eikä kannetta isyyden vahvistamiseksi ole vireillä.

Mitä 1 momentissa on säädetty isyyden vahvistamisesta, sovelletaan myös äitiyden vahvistamiseen 5 §:n 1 momentissa tarkoitettussa tilanteessa, jos alaikäisen lapsen äitiyden selvittäminen ja kirjallinen hedelmöityshoitotodistus osoittavat kuolleen henkilön olevan lapsen toinen äiti eikä kannetta äitiyden vahvistamiseksi ole vireillä.

28 §

Suostumuksesta laadittava asiakirja

Henkilön oikeudenomistajien suostumuksesta on laadittava asiakirja. Suostumukseen ja asiakirjaan sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään vanhemmuuden tunnustamisesta lapsen syntymän jälkeen, tunnustamiseen liittyvästä kuulemisesta, tunnustamisen hyväksymisestä ja asiakirjojen toimittamisesta Digi- ja väestötietovirastolle. Oikeudenomistajan suostumusta ei kuitenkaan tarvitse antaa vastaanottajan läsnä ollessa.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

5 luku

Vanhemmuuden vahvistaminen Digi- ja väestötietovirastossa

29 §

Digi- ja väestötietoviraston toimivalta

Vanhemmuus vahvistetaan Digi- ja väestötietovirastossa, jos:

1) vanhemmuus on tunnustettu 18—25 §:ssä säädetyin tavoin eikä ole aiheutta epäillä, ettei henkilö ole lapsen toinen vanhempi;

2) kuolleen henkilön oikeudenomistajat ovat 27 ja 28 §:ssä säädetyin tavoin antaneet suostumuksensa siihen, että vanhemmuus vahvistetaan Digi- ja väestötietoviraston päätöksellä, ja 27 §:ssä tarkoitetun selvityksen perusteella voidaan pitää selvitettyinä, että henkilö on lapsen toinen vanhempi.

Isyys voidaan vahvistaa, vaikka tulevien vanhempien henkilöllisyyttä ja perhesiteitä osoittavat asiakirjat ovat puutteelliset, jos lisäselvitystä ei kohtuudella ole saatavissa ja isyyden selvittäminen ja oikeusgeneettinen isyystutkimus osoittavat isyyden.

Jos vanhemmuus on tunnustettu ennen lapsen syntymää 19 §:ssä säädetyllä tavalla, vanhemmuus voidaan vahvistaa, vaikka vanhempi olisi kuollut ennen vanhemmuuden vahvistamista, jos 1 momentin 1 kohdassa säädetyt edellytykset täyttyvät.

30 §

Vanhemmuusasian käsittely Ahvenanmaalla

Ahvenanmaalla tässä laissa Digi- ja väestötietovirastolle säädetyjä tehtäviä hoitaa Ahvenanmaan valtionvirasto.

31 §

Vanhemmuusasian käsittely ja muutoksenhaku

Jos vanhemmuuden vahvistamista koskevassa asiassa ei ole noudatettu 3 ja 4 luvussa säädettyä, asiakirjat ovat puutteelliset tai vanhemmuuskysymystä ei ole riittävästi selvitetty, Digi- ja väestötietovirasto voi pyytää lastenvalvojaa täydentämään asiakirjoja tai hankkimaan tarpeellista saatavilla olevaa lisäselvitystä. Jos lisäselvitystä ei ole kohtuudella saatavissa, Digi- ja väestötietovirasto voi siirtää asian lastenvalvojalle vanhemmuuden selvittämistä varten.

Jos vanhemmuus on tunnustettu ennen lapsen syntymää, mutta Digi- ja väestötietovirasto ei ole vastaanottanut ilmoitusta lapsen syntymästä kahden kuukauden kuluessa lapsen arvioidusta syntymäajankohdasta, viraston tulee siirtää tunnustamiseen liittyvät asiakirjat viivytyksettä 8 §:ssä tarkoitetulle lastenvalvojalle.

Jos Digi- ja väestötietovirasto vastaanottaa 20 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetun kirjallisen ilmoituksen, vanhemmuuden tunnustamista ennen lapsen syntymää koskeva asia raukeaa. Digi- ja väestötietoviraston on tällöin ilmoitettava asian osapuolille asian raukeamisesta.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

Digi- ja väestötietoviraston päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Asianosaisen oikeudesta nostaa kanne vanhemmuuden vahvistamiseksi ja kanteen nostamiselle säädetyistä määräajoista säädetään 32–34 §:ssä. Päätökseen on liitettävä tieto 32 tai 33 §:ssä tarkoitettusta kanneoikeudesta ja 34 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettusta määräajasta.

Sen lisäksi, mitä hallintolain (434/2003) 54 §:ssä säädetään tiedoksiantovelvollisuudesta, Digi- ja väestötietoviraston on annettava päätös tiedoksi vanhemmuuden selvittäneelle lastenvalvojalle. Jos vanhemmuutta ei ole selvitetty ja lapsi on Digi- ja väestötietoviraston päätöksen vuoksi jäämässä vaille toista vanhempaa, Digi- ja väestötietoviraston on annettava päätös tiedoksi sille lastenvalvojalle, jolle vanhemmuuden selvittäminen 8 §:n mukaan kuuluu. Tiedoksiantovelvollisuutta ei ole, jos Suomen viranomaisilla ei ole 56 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdan nojalla toimivaltaa asiassa.

6 luku

Vanhemmuuden vahvistamista koskeva oikeudenkäynti

32 §

Kanneoikeus isyyden vahvistamista koskevassa asiassa ja asianosaiset

Lapsi, jonka osalta isyyttä ei ole synnyttäneen äidin avioliiton perusteella todettu eikä **toista vanhemmuutta ole** Digi- ja väestötietoviraston tai tuomioistuimen päätöksellä vahvistettu, voi vaatia isyyden vahvistamista nostamalla kanteen isäksi otaksumaansa henkilöä vastaan. Jos se, jota vastaan kanne olisi nostettava, on kuollut, kanne nostetaan hänen oikeudenomistajiaan vastaan.

Henkilöllä, joka katsoo olevansa lapsen isä, on oikeus nostaa isyyden vahvistamista koskeva kanne lasta vastaan:

1) jos lastenvalvoja on keskeyttänyt isyyden selvittämisen, koska lapsesta ei ole saatu näytettä, josta oikeusgeneettinen isyystutkimus olisi voitu tehdä; tai

2) jollei Digi- ja väestötietovirasto ole vahvistanut isyyttä ja vahvistamatta jättämiseen on muu syy kuin se, ettei 22 §:ssä tarkoitettua hyväksymistä ole saatu.

Jos se, jonka isyydestä on kysymys, kuolee kanteen ollessa vireillä, hänen oikeudenomistajansa tulevat hänen sijaansa.

33 §

Kanneoikeus äitiyden vahvistamista koskevassa asiassa ja asianosaiset

Lapsi, jonka osalta isyyttä ei ole lapsen synnyttäneen äidin avioliiton perusteella todettu eikä **toista vanhemmuutta ole** Digi- ja väestötietoviraston tai tuomioistuimen päätöksellä vahvistettu, voi vaatia 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua äitiyden vahvistamista nostamalla kanteen äidiksi otaksumaansa henkilöä vastaan. Jos se, jota vastaan kanne olisi nostettava, on kuollut, kanne nostetaan hänen oikeudenomistajiaan vastaan.

Henkilöllä, joka katsoo olevansa lapsen äiti 5 §:n 1 momentin nojalla, on oikeus nostaa äitiyden vahvistamista koskeva kanne lasta vastaan, jollei Digi- ja väestötietovirasto ole vahvistanut

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

äitiyttä ja vahvistamatta jättämiseen on muu syy kuin se, ettei 22 §:ssä tarkoitettua hyväksymistä ole saatu.

Jos se, jonka äitiydestä on kysymys, kuolee kanteen ollessa vireillä, hänen oikeudenomistajansa tulevat hänen sijaansa.

34 §

Kanneoikeuden rajoitukset

Kannetta isyyden tai äitiyden vahvistamiseksi ei voida ajaa, jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta ja vastustaa vanhemmuuden vahvistamista. Kannetta ei voida panna vireille eikä asian käsittelyä jatkaa, jos lapsi on kuollut.

Sen, joka katsoo olevansa lapsen isä, on pantava kanne vireille vuoden kuluessa siitä päivästä, jona hän sai tiedon 32 §:n 2 momentissa tarkoitettusta lastenvalvojan tai Digi- ja väestötietoviraston päätöksestä.

Sen, joka katsoo olevansa lapsen toinen äiti, on pantava kanne vireille vuoden kuluessa siitä päivästä, jona hän sai tiedon 33 §:n 2 momentissa tarkoitettusta Digi- ja väestötietoviraston päätöksestä.

35 §

Lapsen puhevallan käyttäminen

Vanhemmuuden vahvistamista koskevassa oikeudenkäynnissä alaikäisen lapsen puhevaltaa käyttää se lastenvalvoja, joka voi 8 §:n nojalla selvittää vanhemmuuden. Lastenvalvojalla ei kuitenkaan ole puhevaltaa, jos Suomen viranomaisten kansainvälinen toimivalta perustuu muuhun kuin 56 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuun seikkaan.

Vanhemmuuden vahvistamista koskevassa oikeudenkäynnissä alaikäisen lapsen puhevaltaa saavat lastenvalvojan ohella käyttää lapsen huoltaja tai muu laillinen edustaja ja 15 vuotta täyttänyt lapsi itse. Jos lastenvalvoja ja lapsen muu edustaja ovat puhevaltaa käyttäessään erimielisiä, on noudatettava lastenvalvojan mielipidettä.

Tuomioistuimen tulee varata tilaisuus tulla kuulluksi jokaiselle, joka 1 tai 2 momentin mukaan saa käyttää lapsen puhevaltaa. Myös lapsen synnyttäneelle äidille tulee varata tilaisuus tulla kuulluksi, vaikka hän ei olisi lapsen huoltaja, jos kuuleminen on hankaluudetta järjestettävissä.

Lapselle, jota lastenvalvoja 1 momentin nojalla edustaa vanhemmuuden vahvistamista koskevassa asiassa, myönnetään korvauksetta oikeusapulain (257/2002) mukainen oikeusapu sen estämättä, mitä oikeusavun edellytyksistä muutoin säädetään.

36 §

Vastaajaksi haastaminen

Jos lapsi vaatii isyyden vahvistamista, lapsen tulee haastaa vastaajaksi se, jonka voidaan olettaa olevan lapsen isä.

Jos lapsi vaatii äitiyden vahvistamista, lapsen tulee haastaa vastaajaksi se, jonka voidaan olettaa olevan lapsen 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu äiti.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

Jos 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja henkilöitä on useita, voidaan heidät haastaa vastaajiksi samaan oikeudenkäyntiin. Mahdolliset vanhemmat tulee haastaa vastaajiksi samaan oikeudenkäyntiin, jos on ilmeistä, että selvityksen saaminen sitä edellyttää. Jos saman lapsen osalta on vireillä kanne sekä isyyden että äitiyden vahvistamiseksi, isyyden vahvistamista koskeva kanne on ratkaistava ennen äitiyden vahvistamista koskevaa asiaa.

Jos kannetta ajetaan 32 §:n 2 momentin tai 33 §:n 2 momentin nojalla lasta vastaan, vastaajiksi voidaan haastaa myös ne, jotka kantajan ohella voivat tulla kysymykseen lapsen vanhempana.

Henkilöä, jonka osalta on oikeusgeneettisellä isyystutkimuksella selvitetty, että hän ei voi olla lapsen isä, ei saa ilman erityistä syytä haastaa vastaajaksi.

37 §

Haasteen tiedoksianto

Haasteen tiedoksiannosta säädetään oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa. Jollei tiedoksiannon vastaanottajan eikä hänen tiedoksiannon vastaanottamista varten valtuuttamansa olinpaikasta voida saada tietoa, haasteen tiedoksianto voidaan kuitenkin toimittaa kuuluttamalla vain, jos vanhemmuudesta on saatavilla siinä määrin todisteita, että oikeudenkäynnin aloittamista vastaajaa vastaan on pidettävä lapsen edun mukaisena.

38 §

Vanhemmuuden selvittämisestä laaditun pöytäkirjan tiedoksianto

Kantajan tulee liittää vanhemmuuden selvittämisestä laadittu pöytäkirja haastehakemukseen, jos vanhemmuus on lain mukaan pitänyt selvittää. Jos pöytäkirjaa ei ole liitetty haastehakemukseen, tuomioistuimen tulee pyytää pöytäkirja lastenvalvojalta.

39 §

Oikeuspaikka vanhemmuuden vahvistamista koskevassa asiassa

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

Kun vanhemmuuden vahvistamista koskeva asia on vireillä toimivaltaisessa tuomioistuimessa, ei saman lapsen vanhemmuuden vahvistamista koskevaa kysymystä saa tutkia toisessa tuomioistuimessa. Tuomioistuimen on tällöin siirrettävä asia siihen tuomioistuimeen, jossa asia on jo vireillä.

40 §

Kanteen peruuttaminen ja isyyden poissuljenta

Kun vanhemmuuden vahvistamista koskevaa kannetta ajetaan useampaa kuin yhtä vastaajaa vastaan, voi kantaja peruuttaa kanteen jonkun vastaajan osalta, jos tämä ei vastusta kanteen peruuttamista ja jos tuomioistuin kuultuaan muita vastaajia tähän suostuu. Tuomioistuimen on tällöin jätettävä asia kyseistä vastaajaa koskevalta osalta sillensä.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

Jos isyyden vahvistamista koskevaa kannetta ajetaan useampaa kuin yhtä vastaajaa vastaan, tuomioistuimien voi ennen isyyskysymyksen lopullista ratkaisemista hylätä kanteen yhden tai useamman vastaajan osalta, jos oikeusgeneettisen isyystutkimuksen perusteella on pidettävä todistettuna, ettei kyseinen vastaaja voi olla lapsen isä.

41 §

Näytön hankkiminen

Tuomioistuimen on omasta aloitteestaan määrättävä hankittavaksi kaikki se selvitys, minkä se katsoo asian ratkaisemisen kannalta tarpeelliseksi. Jos oikeudenkäynnissä esille tulleiden seikkojen perusteella on aihetta olettaa, että joku, joka ei ole asianosaisena, on lapsen vanhempi, tuomioistuimien voi varata hänelle tilaisuuden tulla kuulluksi. Tuomioistuimien voi myös kehottaa lastenvalvojaa täydentämään vanhemmuuden selvittämistä.

42 §

Muutoksenhaun käsittely

Jos kantaja tai vastaaja hakee muutosta vanhemmuudesta annettuun tuomioon, voi muutoksenhaku tuomioistuimien käsitellä asian myös sellaisen asianosaisen osalta, jota muutoksenhaku ei koske. Asiaa ei kuitenkaan tule ilman erityistä syytä ottaa käsiteltäväksi sellaisen henkilön osalta, jota muutoksenhaku ei koske ja jota koskeva vaatimus on hylätty sen vuoksi, että hänen isyytensä ei ole mahdollinen suoritettun oikeusgeneettisen isyystutkimuksen nojalla.

7 luku

Vanhemmuuden kumoaminen

43 §

Isyyden kumoamisen perusteet

Isyys, joka on 3 §:n nojalla todettu tai Digi- ja väestötietoviraston päätöksellä vahvistettu, on tuomioistuimien päätöksellä kumottava, jos oikeusgeneettisen isyystutkimuksen avulla tai muutoin on selvitetty, ettei isäksi todetun tai vahvistetun ja lapsen välillä ole 4 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettua suhdetta.

44 §

Äitiyden kumoamisen perusteet

Äitiys, joka on Digi- ja väestötietoviraston päätöksellä vahvistettu, on tuomioistuimien päätöksellä kumottava, jos on selvitetty, ettei äidiksi vahvistetun ja lapsen välillä ole 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua suhdetta.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

45 §

Vanhemmuuden kumoaminen Digi- ja väestötietoviraston päätöksellä

Aviomiehen isyys tai 19 §:ssä tarkoitettun tunnustajan vanhemmuus on kumottu, kun toinen henkilö on 21 §:ssä tarkoitettulla tavalla tunnustanut vanhemmuutensa ja Digi- ja väestötietovirasto on vahvistanut vanhemmuuden tunnustamisen perusteella.

Jos lapsen synnyttänyt äiti ja lapsen toinen vanhempi ovat yhdessä pyytäneet lastenvalvojalta vanhemmuuden selvittämistä 6 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla, ja oikeusgeneettisen isyystutkimuksen perusteella voidaan todeta, että aviomies tai lapsen tunnustanut ei voi olla lapsen isä, Digi- ja väestötietovirasto voi vanhempien yhteisestä hakemuksesta vahvistaa, että aviomies tai vanhemmuuden ennen lapsen syntymää tunnustanut henkilö ei ole lapsen isä. Asia voidaan ratkaista lasta kuulematta. Digi- ja väestötietovirasto ei kuitenkaan saa ratkaista asiaa, jos synnyttäneelle äidille on annettu hedelmöityshoitoa ajankohtana, jolloin lapsi on saatettu alkuun. Hakemus Digi- ja väestötietovirastolle tulee tehdä ennen kuin vuosi on kulunut lapsen syntymästä.

Digi- ja väestötietoviraston 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla.

Sen lisäksi, mitä hallintolain 54 §:ssä säädetään viranomaisen päätöksen tiedoksiantovelvollisuudesta, Digi- ja väestötietoviraston on lähetettävä jäljennös alaikäisen lapsen vanhemmuuden kumoamista koskevassa asiassa antamastaan päätöksestä edellä 8 §:ssä tarkoitettulle lastenvalvojalle.

46 §

Isyyden kumoamista koskevan kanneasian asianosaiset

Isyyden kumoamista koskevan kanteen saa käräjäoikeudessa nostaa lapsi, lapsen synnyttänyt äiti tai se, jonka isyys on avioliiton perusteella todettu tai Digi- ja väestötietoviraston päätöksellä vahvistettu.

Isyyden kumoamista koskevan kanteen saa 48 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa nostaa myös se, joka katsoo 1 momentissa tarkoitettun henkilön asemesta olevansa lapsen vanhempi.

Kanne on nostettava niitä 1 momentissa mainittuja henkilöitä vastaan, joilla kantajan ohella on oikeus kanteen nostamiseen.

Jos asianosainen kuolee oikeudenkäynnin kestäessä, hänen oikeudenomistajansa tulevat hänen sijaansa.

47 §

Äitiyden kumoamista koskevan kanneasian asianosaiset

Äitiyden kumoamista koskevan kanteen saa nostaa lapsi, lapsen synnyttänyt äiti tai se, jonka äitiys on Digi- ja väestötietoviraston päätöksellä vahvistettu.

Äitiyden kumoamista koskevan kanteen saa 48 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa nostaa myös se, joka katsoo 1 momentissa tarkoitettun henkilön asemesta olevansa lapsen vanhempi.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

Kanne on nostettava niitä 1 momentissa mainittuja henkilöitä vastaan, joilla kantajan ohella on oikeus kanteen nostamiseen.

Jos asianosainen kuolee oikeudenkäynnin kestäessä, hänen oikeudenomistajansa tulevat hänen sijaansa.

48 §

Kanneoikeuden rajoitukset

Lapsen kanneoikeutta voi käyttää vain 15 vuotta täyttänyt lapsi itse. Alle 15-vuotiaalle tai sellaiselle 15 vuotta täyttäneelle lapselle, joka ei mielenterveyden häiriön, kehitysvammaisuuden tai muun vastaavan synn vuoksi kykene ymmärtämään asian merkitystä, voidaan kuitenkin määrätä edunvalvoja lapsen kanneoikeuden käyttämistä varten, jos siihen on lapsen edun kannalta erittäin painava syy.

Henkilöllä, joka katsoo olevansa lapsen synnyttäneen äidin avioliiton aikana syntyneen tai ~~en-~~ ~~nen-lapsen syntymää~~ tunnustetun lapsen vanhempi, on oikeus nostaa kanne äidin aviomiehen tai tunnustamisen perusteella vahvistetun vanhemmuuden kumoamiseksi ainoastaan, jos:

1) lapsen synnyttänyt äiti ja aviomies tai vahvistettu vanhempi ovat asuneet erillään lapsen syntymän aikaan;

2) kantaja on asunut yhdessä lapsen synnyttäneen äidin kanssa lapsen syntymän aikaan ja osallistunut lapsen hoitoon tai jos kantajan ja lapsen välille on muutoin muodostunut perheyhteyteen rinnastettava suhde; ja

3) tuomioistuin arvioi kanteen nostamisen olevan lapsen edun mukainen.

Jos aviomies tai lapsen tunnustanut on saanut tietää seikoista, joiden perusteella hänellä on ollut aihetta epäillä, että lapsi ei ole saanut alkuaan hänen siittiöistään taikka 4 §:n 3 momentissa tai 5 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla ja tarkoitetuissa olosuhteissa ja jos hän tästä huolimatta on lapsen syntymän jälkeen kirjallisesti ilmoittanut, että lapsi on hänen, ei hänellä ole oikeutta nostaa kannetta. Lapsen synnyttäneellä äidillä ei ole oikeutta nostaa kannetta, jos hän on kirjallisesti hyväksynyt ilmoituksen.

49 §

Kuoleman vaikutus kanneoikeuteen ja vastaajan puhevallan käyttöön

Kannetta vanhemmuuden kumoamiseksi ei voida panna vireille, jos lapsi on kuollut.

Kannetta vanhemmuuden kumoamiseksi ei voida panna vireille sellaisen 46 tai 47 §:ssä tarkoitetun asianosaisen puolesta, joka on kuollut. Vanhemmaksi todetun tai vahvistetun kuoltua hänen puolisonsa ja perillisansä voivat kuitenkin saattaa vanhemmuuden kumoamiskanteen vireille siten kuin 50 §:n 3 momentissa säädetään.

Jos se, jonka 46 §:n 3 momentin tai 47 §:n 3 momentin mukaan tulisi olla asiassa vastaajana, on kuollut, vastaajaksi on haastettava hänen oikeudenomistajansa. Jos lapsen synnyttänyt äiti on kuollut, hänen oikeudenomistajiaan ei kuitenkaan haasteta vastaajiksi.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

50 §

Määräaika kanteen nostamiselle

Jos isyys on todettu avioliiton perusteella, lapsen synnyttäneen äidin, 48 §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilön ja sen, jonka isyys on todettu avioliiton perusteella, on pantava kanne vireille kahden vuoden kuluessa lapsen syntymästä. Jos vanhemmuus on vahvistettu tunnustamisen perusteella, lapsen synnyttäneen äidin, 48 §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilön ja tunnustajan on pantava vanhemmuuden kumoamista koskeva kanne vireille kahden vuoden kuluessa siitä, kun vanhemmuus on vahvistettu.

Kanne voidaan tutkia, vaikka se olisi pantu vireille määräajan päättymisen jälkeen, jos kantajalla oli laillinen este tai hän näyttää muun painavan syyn, jonka vuoksi kannetta ei ole aikaisemmin nostettu. Kanne on kuitenkin jätettävä tutkimatta, jos sitä ei ole nostettu vuoden kuluessa siitä, kun syy kanteen nostamatta jättämiselle oli poistunut.

Jos aviomies tai se, jonka vanhemmuus on Digi- ja väestötietoviraston päätöksellä vahvistettu, on kuollut menettämättä kanneoikeuttaan, on eloon jääneellä puolisoilla sekä jokaisella, joka lapsen ohella tai lapsen jälkeen on vainajan lähin perillinen, oikeus nostaa kanne vuoden kuluessa kuolemasta tai, jos vainajalla vielä olisi ollut käytettävissään pitempi aika kanteen nostamiseen, tuon ajan kuluessa.

51 §

Sivullisen kuuleminen

Jos oikeudenkäynnissä esille tulleiden seikkojen perusteella on aihetta olettaa, että tietty henkilö, joka ei ole asianosaisena, on lapsen toinen vanhempi, voi tuomioistuimella varata hänelle tilaisuuden tulla kuulluksi.

52 §

Oikeuspaikka vanhemmuuden kumoamista koskevassa asiassa

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

53 §

Oikeudenkäyntimenettely

Vanhemmuuden kumoamista koskevaan oikeudenkäyntiin sovelletaan, mitä 37 ja 41 §:ssä säädetään.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

8 luku

Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset

54 §

Äitiyden määräytyminen välittömästi lain nojalla

Äitiys määräytyy välittömästi lain nojalla Suomen lain mukaan, jos sillä, jonka äitiydestä on kysymys:

- 1) lapsen syntymän aikaan on tai lapsen syntymää edeltäneen vuoden aikana on ollut asuinpaikka Suomessa; tai
- 2) ei lapsen syntymän aikaan ole asuinpaikkaa missään valtiossa ja hän oleskelee tuolloin Suomessa tai on täällä turvapaikanhakijana.

Muussa kuin 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa äitiys määräytyy välittömästi lain nojalla sen valtion lain mukaan, jota on sovellettava siinä valtiossa, jossa:

- 1) sillä, jonka äitiydestä on kysymys, on lapsen syntymän aikaan asuinpaikka; tai
- 2) se, jonka äitiydestä on kysymys, lapsen syntymän aikaan oleskelee tai on turvapaikanhakijana, jos hänellä ei tuolloin ole asuinpaikkaa missään valtiossa.

Sen estämättä, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, äitiyden määräytymiseen lapsen synnyttäjän kanssa solmitun avioliiton tai tämän hedelmöityshoitoon annetun suostumuksen perusteella sovelletaan kuitenkin lapsen synnyttäjän asuinpaikan tai toissijaisesti hänen oleskelupaikkansa lakia.

55 §

Isyyden määräytyminen välittömästi lain nojalla

Isyys määräytyy välittömästi lain nojalla Suomen lain mukaan, jos:

- 1) lapsen synnyttäneellä lapsen syntymän aikaan on asuinpaikka Suomessa;
- 2) lapsen synnyttäneellä ei lapsen syntymän aikaan ole asuinpaikkaa missään valtiossa ja hän oleskelee tuolloin Suomessa tai on Suomessa turvapaikanhakijana.

Jos Suomen lakia ei 1 momentin mukaan sovelleta, isyys määräytyy välittömästi lain nojalla sen valtion lain mukaan, jota on sovellettava siinä valtiossa, jossa:

- 1) lapsen synnyttäneellä lapsen syntymän aikaan on asuinpaikka; tai
- 2) lapsen synnyttänyt lapsen syntymän aikaan oleskelee tai on turvapaikanhakijana, jos hänellä ei tuolloin ole asuinpaikkaa missään valtiossa.

Jos lapsella kuitenkin on syntymän aikaan kaikki asiaan vaikuttavat seikat huomioon ottaen läheisempi yhteys johonkin muuhun valtioon kuin siihen, jonka laki 1 tai 2 momentin mukaan tulisi sovellettavaksi, isyyden määräytymiseen välittömästi lain nojalla sovelletaan tuossa valtiossa sovellettavaa lakia.

Jos isyyssuhde on lapsen syntymän jälkeen vakiintunut muussa kuin 1—3 momentissa tarkoitettussa valtiossa sovellettavan lain mukaiseksi ja lapsella on läheinen yhteys tuohon valtioon, isyyden määräytymiseen välittömästi lain nojalla sovelletaan 1—3 momentista poiketen tuossa valtiossa sovellettavaa lakia.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

56 §

Suomen viranomaisten kansainvälinen toimivalta

Suomen viranomaiset ovat toimivaltaisia vanhemmuutta koskevassa asiassa, jos:

- 1) lapsella on Suomessa asuinpaikka;
- 2) lapsella ei ole asuinpaikkaa missään valtiossa, mutta hän oleskelee Suomessa tai on täällä turvapaikanhakijana;
- 3) vastaajalla tai ainakin yhdellä vastaajista on tai viimeksi ennen kuolemaansa oli Suomessa asuinpaikka;
- 4) vastaajalla ei ole asuinpaikkaa missään valtiossa, mutta hän oleskelee tai viimeksi ennen kuolemaansa oleskeli Suomessa tai on täällä turvapaikanhakijana; taikka
- 5) asiaa ei voida ratkaista siinä vieraassa valtiossa, jossa lapsella tai sillä, jonka vanhemmuudesta on kyse, on tai viimeksi ennen kuolemaansa oli asuinpaikka ja asian ratkaisemiselle Suomessa on erityinen syy.

Vanhemmuuden selvittämistä ja tunnustamista koskevassa asiassa Suomen viranomaiset ovat sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, toimivaltaisia, jos sillä, joka haluaa tunnustaa vanhemmuutensa:

- 1) on Suomessa asuinpaikka; taikka
- 2) ei ole asuinpaikkaa missään valtiossa, mutta hän oleskelee Suomessa tai on täällä turvapaikanhakijana.

Vanhemmuuden selvittämistä ei kuitenkaan toimiteta, jos Suomen viranomaisten toimivalta perustuu ainoastaan 1 momentin 3 tai 4 kohtaan.

57 §

Vieraassa valtiossa vireillä olevan asian vaikutus

Jos vieraan valtion viranomaisessa on vireillä vanhemmuutta koskeva asia ja on ilmeistä, että asiassa annettava päätös tunnustetaan Suomessa, Suomen viranomaisen on keskeytettävä saman, täällä myöhemmin vireille tulleen asian käsittely, kunnes on selvitetty, tunnustetaanko vieraassa valtiossa annettu päätös täällä.

Suomen viranomainen voi kuitenkin olla keskeyttämättä asian käsittelyä tai jatkaa keskeytetyn asian käsittelyä, jos osoitetaan, että ratkaisun saaminen muutoin kohtuuttomasti viivästyisi.

58 §

Sovellettava laki

Vanhemmuutta koskevassa asiassa sovelletaan Suomen lakia, jollei 54 tai 55 §:stä muuta johdu.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

59 §

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustaminen

Vanhemmuudesta vieraassa valtiossa annettu päätös, joka on voimassa siinä valtiossa, tunnustetaan Suomessa ilman eri vahvistusta.

Vieraassa valtiossa annettua päätöstä ei kuitenkaan tunnusteta, jos:

1) päätöksen antaneen vieraan valtion viranomaisen toimivalta ei ole perustunut minkään osapuolen asuin- tai kotipaikkaan, kansalaisuuteen tai muuhun sellaiseen liittymään, joka huomioon ottaen viranomaisella olisi ollut perusteltu syy ottaa asia käsiteltäväkseen;

2) päätös on annettu pois jäänyttä vastaan eikä haastehakemusta tai vastaavaa asiakirjaa ole annettu tiedoksi poisjääneelle niin hyvissä ajoin ja sillä tavalla, että hän olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa;

3) päätös on ristiriidassa sellaisen Suomessa annetun vanhemmuutta koskevan päätöksen kanssa, jota koskeva oikeudenkäynti on tullut vireille ennen ulkomailla annettuun päätökseen johtanutta oikeudenkäyntiä;

4) päätös on ristiriidassa sellaisen vieraassa valtiossa aikaisemmin annetun vanhemmuutta koskevan päätöksen kanssa, joka tunnustetaan Suomessa;

5) päätös on vastoin Suomen oikeusjärjestyksen perusteita.

Päätös, jolla joku on vahvistettu äidiksi lapsen synnyttäneen sijasta, voidaan tunnustaa ainoastaan, jos se:

1) on annettu valtiossa, jossa sillä, joka on vahvistettu äidiksi, on lapsen syntymän aikaan asuinpaikka ja jossa hän on asunut keskeytyksettä vähintään vuoden välittömästi ennen lapsen syntymää; tai

2) tunnustetaan siinä valtiossa, jossa sillä, joka on vahvistettu äidiksi, on lapsen syntymän aikaan asuinpaikka ja jossa hän on asunut keskeytyksettä vähintään vuoden välittömästi ennen lapsen syntymää.

Päätöksenä pidetään tuomioistuimen ja muun viranomaisen päätöstä sekä oikeustoimen vahvistamista tai rekisteröintiä, jos henkilöiden välistä suhdetta pidetään tällaisen toimenpiteen seurauksena lapsen ja vanhemman välisenä suhteena tai mainitun suhteen katsotaan tällaisen toimenpiteen vuoksi lakanneen siinä valtiossa, jossa rekisteröinti tai muu toimenpide on suoritettu.

60 §

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen vahvistaminen

Helsingin kärjäoikeus voi hakemuksesta vahvistaa, tunnustetaanko vieraassa valtiossa vanhemmuudesta annettu päätös Suomessa.

Asiaa käsiteltäessä kärjäoikeuden on varattava lapselle, isälle, äidille ja muulle henkilölle tilaisuus tulla kuulluksi, jos kuuleminen on tarpeen asian selvittämiseksi ja kuultavan olinpaikka on vaikeuksitta selvitettävissä.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

61 §

Säännösten toissijaisuus

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan ainoastaan, jollei pohjoismaisten isyysratkaisujen tunnustamisesta annetusta laista (352/1980) muuta johdu.

62 §

Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuus

Vieraan valtion lain säännös on jätettävä huomiotta, jos sen soveltaminen johtaisi Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaiseen tulokseen.

9 luku

Erinäiset säännökset

63 §

Lapsen mielipiteen selvittäminen

Kun alle 15-vuotiaan lapsen etua 14 §:n 2 momentin 4 kohdassa taikka 48 §:n 1 momentissa tai 2 momentin 3 kohdassa tarkoitetussa tilanteessa arvioidaan, on lapsen omat toivomukset ja mielipide selvitettävä ja otettava huomioon sikäli kuin se on lapsen ikään ja kehitystasoon nähden mahdollista. Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti ja ottaen huomioon lapsen kehitystaso. Lapselle on selostettava mielipiteen selvittämisen tarkoitus ja selvittämiseen liittyvä menettely.

Mitä 14 §:ssä ja 22 §:n 2 momentissa sekä 34 §:n 1 momentissa säädetään 15 vuotta täyttäneen lapsen mielipiteen vaikutuksesta asiaan, ei sovelleta, jos lapsi ei mielenterveyden häiriön, kehitysvammaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi kykene ymmärtämään asian merkitystä.

Alle 15-vuotiaan lapsen mielipiteen selvittämiseen ~~kuulemiseen tuomioistuimessa~~ sovelletaan, mitä siitä säädetään lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 15 a §:n 2 ja 3 momentissa, 16 ja 16 a §:ssä. ~~Alle 15-vuotiaan lapsen kuulemiseen sovelletaan myös, mitä siitä säädetään mainitun pykälän 1 momentissa.~~

64 §

Perättömän lausuman antaminen vanhemmuuden vahvistamista koskevassa asiassa

Joka vanhemmuuden selvittämisen yhteydessä, tunnustaessaan äitiyden tai isyyden, tunnustamisen vuoksi tapahtuneessa kuulemisessa tai hyväksyessään tunnustamisen antaa viranomaiselle vääräksi tietämänsä tiedon, joka osaltaan johtaa siihen, että vanhemmuus vahvistetaan virheellisesti, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *perättömän lausuman antamisesta vanhemmuuden vahvistamista koskevassa asiassa* sakkoon.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

65 §

Käsittelyn kiireellisyys

Vanhemmuuden selvittämistä, vahvistamista ja kumoamista koskevat asiat on käsiteltävä kiireellisinä.

66 §

Virka-apu

Lastenvalvoja on pyynnöstä velvollinen antamaan virka-apua toisen hyvinvointialueen lastenvalvojalle vanhemmuuden selvittämisessä ja vahvistamisessa lastenvalvojalle kuuluvissa tehtävissä. Tällöin lastenvalvoja on velvollinen myös edustamaan toista lastenvalvojaa käsiteltäessä tämän toimeen kuuluvaa asiaa toimialueensa tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa.

67 §

Ennakkotunnustamisrekisterit

Ennakkotunnustamisrekisterit ovat vanhemmuuden tunnustamiseen ennen lapsen syntymää ja sen vahvistamiseen kuuluvien tehtävien hoitamista varten perustettuja rekistereitä. Digi- ja väestötietovirasto on erillisen ennakkotunnustamisrekisterin rekisterinpitäjä tässä laissa säädetyn toimialueensa osalta. Vastaavasti Ahvenanmaan valtionvirasto on erillisen ennakkotunnustamisrekisterin rekisterinpitäjä tässä laissa säädetyn toimialueensa osalta.

Edellä 19 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu tunnustamisen vastaanottaja saa kerätä ja tallentaa ennakkotunnustamisrekisteriin:

1) tunnustajan yksilöinti- ja yhteystiedot, tiedon asiakirjasta, josta henkilöllisyys on todettu, kotikunnan ja tunnustamislausuman;

2) tunnustamisen hyväksyjän yksilöinti- ja yhteystiedot, tiedon asiakirjasta, josta henkilöllisyys on todettu, siviilisäädyn, kotikunnan, hyväksymislausuman, syntyvien lasten arvioidun lukumäärän ja lapsen arvioidun syntymäajan;

3) mahdollisesta hedelmöityshoitotodistuksesta ilmenevät tiedot;

4) tunnustamisen vastaanottajan nimen, tehtävänimikkeen, organisaation nimen ja vastaanottajan yhteystiedot;

5) muut kuin 1—4 kohdassa tarkoitettua tunnustamistapahtumaa tai sen osapuolia koskevat, 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi välttämättömät, muut kuin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tai viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 32 kohdassa tarkoitettua salassa pidettävät tiedot.

Tietoja säilytetään ennakkotunnustamisrekisterissä, kunnes vanhemmuuden vahvistamista koskeva asia on ratkaistu taikka se on rauennut tai siirretty.

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, Digi- ja väestötietovirastolla, Ahvenanmaan valtionvirastolla ja sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä saada lapsen vanhemmuuden selvittämiseen tai vahvistamiseen liittyvien tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot ennakkotunnustamisrekisteristä.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

68 §

Lain soveltaminen eräissä tapauksissa

Jos lapsella on tämän lain nojalla kaksi äitiä, sovellettaessa kotikuntalain 2 ja 6 a §:ää lapsen synnyttäneeseen äitiin sovelletaan, mitä mainituissa pykälissä säädetään äidistä, ja tämän lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuun äitiin sovelletaan, mitä kotikuntalain 6 a §:ssä säädetään isästä.

69 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin:

- 1) lapsen syntymää koskevasta ilmoituksesta;
- 2) lääketieteellisen selvityksen antamisesta ja siitä maksettavasta korvauksesta;
- 3) henkilöllisyyden toteamiseksi hyväksyttävistä asiakirjoista.

Oikeusministeriön asetuksella säädetään niistä vanhemmuuden selvittämiseen, tunnustamiseen, ja vahvistamiseen ja kumoamiseen liittyvistä asiakirjoista, jotka annetaan asianomaiseen tarkoitukseen vahvistetuilla lomakkeilla. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos vahvistaa käytettävien lomakkeiden kaavat.

10 luku

Voimaantulo

70 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan isyyslaki (11/2015) ja äitiyslaki (253/2018).

71 §

Lain soveltaminen ennen lain voimaantuloa syntyneen lapsen osalta

Tätä lakia sovelletaan isyyteen myös silloin, kun lapsi on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa, jollei toisin säädetä.

Äitiyteen lain 2 §:ää ja 8 lukua sovelletaan myös silloin, kun lapsi on syntynyt ennen lain voimaantuloa. Lain muita säännöksiä sovelletaan äitiyteen myös silloin, kun lapsi on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa, jos 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu suostumus hedelmöityshoitoon on annettu 1 päivänä huhtikuuta 2019 tai sen jälkeen.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

72 §

Vanhemmuuden tunnustaminen ja selvittäminen

Jos vanhemmuus on tunnustettu ennen tämän lain voimaantuloa, tunnustamiseen ja sen peruuttamiseen, kiistämiseen, hyväksymiseen ja vahvistamiseen sekä vanhemmuuden selvittämiseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Vanhemmuuden selvittämiseen sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä myös, jos lapsi on syntynyt ja vanhemmuuden selvittämistä koskeva neuvottelu on pidetty ennen lain voimaantuloa.

73 §

Äitiyden tai isyyden vahvistamista koskeva kanne

Jos äitiyden tai isyyden vahvistamista koskeva kanne on vireillä tuomioistuimessa tämän lain tullessa voimaan, siihen sovelletaan kanteen vireillepanohetkellä voimassa olleita säännöksiä. Kannetta ei kuitenkaan voida hylätä isyyslain voimaanpanosta annetun lain (701/1975) 7 §:n 2 momentissa säädetyllä perusteella. Isyyden vahvistamista koskeva kanne, joka tulee vireille tämän lain tultua voimaan, voidaan tutkia sen estämättä, että tuomioistuin on aikaisemmin jättänyt isyyden vahvistamatta isyyslain voimaanpanosta annetun lain 7 §:n 2 momentin nojalla.

74 §

Äitiyden tai isyyden kumoaminen

Synnyttänyt äiti ei voi panna vireille isyyden kumoamista koskevaa kannetta, jos lapsi on syntynyt ennen 1 päivää lokakuuta 1976.

Jos lapsi on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa, 46 §:n 2 momentin, 47 §:n 2 momentin ja 48 §:n 2 momentin sijaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Äitiyden tai isyyden kumoamista koskevaan kanteeseen, joka on tuomioistuimessa vireillä tämän lain voimaan tullessa, sovelletaan säännöksiä, joita oli sovellettava kanteen vireillepanohetkellä. Kannetta ei kuitenkaan voida jättää tutkimatta sillä perusteella, että synnyttänyt äiti ja aviomies ovat kumpikin kuolleet.

75 §

Lapsen perintöoikeus eräissä tapauksissa.

Avioliiton ulkopuolella ennen 1 päivää lokakuuta 1976 syntyneellä lapsella ei ole tuomioistuimessa vahvistetun isyyden perusteella perintöoikeutta isänpuoleisen perittävän jälkeen, jos perittävä on kuollut ennen 31 päivää tammikuuta 2012. Lapsella on kuitenkin tämän momentin ensimmäisen virkkeen estämättä oikeus perintöön, jos perittävä omaisuus on perintökaaren (40/1965) 5 luvun 1 §:n nojalla mennyt valtiolle taikka jos perintöoikeuden menetystä on pidettävä kohtuuttomana avioliiton ulkopuolella syntyneiden sisarusten yhdenvertaisen kohtelun tai muun siihen verrattavan, kantajasta riippumattoman erityisen painavan syyn perusteella. Tällainen oikeus pe-

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

rintöön on saatettava voimaan viimeistään perintökaaren 16 luvun 1 §:ssä säädettyssä määräajassa.

Mitä 1 momentin ensimmäisessä ja toisessa virkkeessä säädetään, ei kuitenkaan sovelleta, jos isyys on vahvistettu isyyslain voimaanpanosta annetun lain 7 §:n 2 momentissa säädettyssä määräajassa taikka jos lapsella oli 30 päivänä syyskuuta 1976 isä, mutta isyys on sen jälkeen kumottu tai isyyttä koskeva tuomio on purettu, ja toisen miehen isyys on vahvistettu tämän jälkeen.

Se, jolla 1 momentin nojalla on perintöoikeus, voi vaatia toimitetun perinnönjaon oikaisua, vaikka perittävä on kuollut ennen 1 päivää tammikuuta 2016. Perinnönjaon oikaisuun ja omaisuuden palautusvelvollisuuteen sovelletaan, mitä perintökaaren 23 a luvussa säädetään.

76 §

Viittaukset aikaisempaan lakiin

Jos laissa tai asetuksessa viitataan lainkohtaan, jonka tilalle on tullut tämän lain säännös, tämän lain tultua voimaan noudatetaan tämän lain vastaavaa säännöstä.

2.

Laki

hedelmöityshoidoista annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hedelmöityshoidoista annetun lain (1237/2006) 16 §:n 2 momentti seuraavasti:

16 §

Luovuttajan suostumus sukusolujen käyttöön

Luovuttajan sukusoluja voidaan käyttää hedelmöityshoitoon muulle kuin parille vain, jos hän on antanut suostumuksensa siihen. Jos hoitoa annetaan naisparille tai naiselle yksin, siittiöiden luovuttaja voi lisäksi suostua siihen, että hänet voidaan vahvistaa tällaisen hoidon tuloksena syntyneen lapsen isäksi, jolloin häneen sovelletaan, mitä 12 §:n 1 momentissa säädetään tietojen antamisesta hedelmöityshoitoa saaneelle.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 6 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 6 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 190/2019, seuraavasti:

6 a §

Eräiden vanhemmuutta koskevien ratkaisujen vaikutus lapsen huoltoon

Jos vanhemmuus on tunnustettu ennen lapsen syntymää vanhemmuslain (/) 19 §:ssä tarkoitettulla tavalla, myös tunnustajasta tulee lapsen huoltaja, kun vanhemmuus on vahvistettu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

lapsen elatuksesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975) 13 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 256/2018, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

13 §

Vanhemmuuden vahvistamista koskevan kanteen yhteydessä on vanhemmuuslain (/) 35 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettulla lapsen edustajalla oikeus vaatia myös lapselle tulevan elatusavun vahvistamista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain (950/2001) 9 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 947/2017, seuraavasti:

9 §

Rekisteröityyn parisuhteeseen ei sovelleta vanhemmuuslain (/) säännöksiä isyyden toteamisesta avioliiton perusteella eikä muitakaan sellaisia säännöksiä, jotka koskevat aviopuolisoa yksinomaan hänen sukupuolensa perusteella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain (378/2005) 2 ja 3 §, 11 §:n 3 momentti, 13 §:n 3 momentti ja 16 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 2 ja 3 §, 11 §:n 3 momentti ja 13 §:n 3 momentti laissa 12/2015, seuraavasti:

2 §

Tutkimuksen teettäminen

Tuomioistuin voi käsiteltävänään olevassa isyyden vahvistamista tai kumoamista koskevassa asiassa määrätä tutkimuksen tehtäväksi, jos asianosainen sitä vaatii tai jos tuomioistuin pitää sitä muutoin tarpeellisena asian selvittämiseksi. Lastenvalvoja voi tilata tutkimuksen, jos vanhemmuslain (/) 12 §:ssä säädetyt edellytykset ovat olemassa.

3 §

Tutkimuksen tekijä

Tutkimus tehdään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksessa (*tutkimuksen tekijä*).

11 §

Tutkimusmääräyksen antaminen

Todistuksen antaa näytteen ottamisesta vastuussa oleva terveydenhuollon ammattihenkilö tai vanhemmuslain 21 §:n 2 momentissa tarkoitettu Suomen edustustossa palveleva henkilö.

13 §

Näytteen ottaminen

Verinäytteen ottaa siihen tarvittavan koulutuksen saanut laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö terveydenhuollon toimintayksikössä. Näyte suun limakalvolta voidaan ottaa myös lastenvalvojan tai vanhemmuslain 21 §:n 2 momentissa tarkoitettuna Suomen edustustossa palvele-

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

van henkilön valvonnassa. Ennen näytteen ottamista näytteenantajan on todistettava henkilöllisyytensä näytteenottajalle tai näytteenoton valvojalle.

16 §

Näytteen ottaminen tulevan tutkimuksen varalta

Laillistettu tai luvan saanut lääkäri taikka hänen välittömässä valvonnassaan muu terveydenhuollon ammattihenkilö saa pyynnöstä ottaa vainajasta näytteen mahdollista tutkimusta varten ilman vainajan lesken ja perillisten suostumusta, jos pyynnön esittänyt antaa selvityksen siitä, että näytteen ottaminen voi olla tarpeen isyyden vahvistamista tai kumoamista varten. Oikeus pyynnön esittämiseen on sillä, joka vanhemmuuslain mukaan voi ajaa kannetta isyyden vahvistamiseksi tai kumoamiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

kansalaisuuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansalaisuuslain (359/2003) 9 §:n 3 momentti sekä 26 ja 32 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 260/2018, seuraavasti:

9 §

Lapsi

Jos lapsella on vanhemmuuslain (/) nojalla kaksi äitiä:

1) lapsen synnyttäneeseen äitiin sovelletaan, mitä edellä 1 momentin 1 kohdassa säädetään äidistä; ja

2) vanhemmuuslain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuun äitiin ja äitiyden vahvistamiseen sovelletaan, mitä edellä 1 momentin 2 kohdan b alakohdassa ja 3 kohdan b alakohdassa säädetään isästä ja isyyden vahvistamisesta.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

26 §

Ulkomaalainen, jonka isä tai äiti on Suomen kansalainen

Ulkomaalainen, joka ei saa 9 §:n nojalla Suomen kansalaisuutta, saa ilmoituksesta Suomen kansalaisuuden, jos hänen syntyessään isä tai vanhemmuuslain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu äiti oli Suomen kansalainen ja hän syntyi:

- 1) Suomessa ja isyys tai äitiys vahvistettiin hänen täytettyään 18 vuotta tai avioiduttuaan tätä nuorempana; tai
- 2) Suomen ulkopuolella ja isyys tai äitiys on vahvistettu.

32 §

Isyyden tai äitiyden kumoamisen vaikutus

Jos aviomiehen isyys on kumottu tai isyyden kumoamiseen johtanut kanne on nostettu ennen kuin lapsi on täyttänyt viisi vuotta taikka jos vahvistettu isyys tai vanhemmuuslain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettussa tilanteessa äitiys on kumottu tai isyyden tai äitiyden kumoamiseen johtanut kanne on nostettu viiden vuoden kuluessa isyyden tai äitiyden vahvistamisesta, voidaan päätätä, että lapsi menettää isän tai äidin kansalaisuuden perusteella saadun Suomen kansalaisuuden. Päätös tästä tehdään lapsen tilanteen kokonaisvaltaisen tarkastelun perusteella. Arvioinnissa on otettava huomioon etenkin lapsen ikä ja siteet Suomeen.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

8.

Laki

elätustukilain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan elätustukilain (580/2008) 6 §:n 4 kohta, sellaisena kuin se on laissa 7/2017 seuraavasti:

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

6 §

Elatustuen saamisen edellytykset

Lapsella on oikeus elatustukeen, kun:

-----
lapsi ei ole vanhemmuuslain (/) 3 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla syntynyt avioliiton aikana eikä isyyttä ole lainvoimaisesti vahvistettu;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

sosiaalihuoltolain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan sosiaalihuoltolain (1301/2014) 14 §:n 2 momentin 13 a kohta, sellaisena kuin se on laissa / , sekä

muutetaan sosiaalihuoltolain (1301/2014) 14 §:n 2 momentin *johdantokappale* ja 13 kohta, *sellaisena* kuin se on, *14 §:n 2 momentin johdantokappale* laissa 635/2021 ja 13 kohta laissa / , seuraavasti:

14 §

Tuen tarpeisiin vastaavat sosiaalipalvelut

Hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvina sosiaalipalveluina on huolehdittava myös kehitysvammaisten erityishuollosta, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista, toimeentulotuen antamisesta hyvinvointialueella oleskelevälle henkilölle, sosiaalisen luoton myöntämisestä hyvinvointialueen asukkaille, kuntouttavasta työtoiminnasta, päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huoltoon kuuluvista palveluista, omaishoidon tuen, perhehoidon, lasten ja nuorten huollon, lastensuojelun, adoptioneuvonnan, perheasioiden sovittelun, lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen vahvistamiseen ja ratkaisemiseen liittyvien tehtävien sekä päätösten täytäntöönpanossa toimitettavaan sovitteluun kuuluvien toimenpiteiden ja

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

~~lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinsovitteluun kuuluvien asiantuntijapalveluiden sekä isyyden ja äitiyden selvittämiseen ja vahvistamiseen liittyvien tehtävien järjestämisestä sen mukaan kuin niistä lisäksi erikseen säädetään:~~

~~13) vanhemmuuslaissa (/);
13 a) äitiyslaissa (253/2018); (Uusi)~~

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetun lain liitteen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetun lain (254/2015) liite seuraavasti:

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

Liite

Sosiaalihuollon palvelutehtävä	Säilytysaika
Adoptioneuvonta	Kaikki asiakasasiakirjat 120 vuotta lapsen syntymästä, paitsi rauenneet adoptioasiat 40 vuotta adoptioneuvonnan keskeyttämispäätöksestä. Pysyvästi säilytetään 8., 18. ja 28. päivänä syntyneiden kaikki asiakasasiakirjat.
Ikääntyneiden palvelut	Kaikki asiakasasiakirjat säilytetään 30 vuotta palvelun päättymisestä tai 12 vuotta asiakkaan kuolemasta. Pysyvästi säilytetään 8., 18. ja 28. päivänä syntyneiden kaikki asiakasasiakirjat.
Isyyden ja äitiyden selvittäminen	Kaikki asiakasasiakirjat säilytetään 120 vuotta lapsen syntymästä. Pysyvästi säilytetään 8., 18. ja 28. päivänä syntyneiden kaikki asiakasasiakirjat.
Kasvatus- ja perheneuvonta	Kaikki asiakasasiakirjat 120 vuotta lapsen syntymästä, paitsi jos asiakkuus ei jatku tarpeen selvittämisen jälkeen, 30 vuotta selvittämisen päättymisestä.
Kehitysvammaisten erityishuolto	Kaikki asiakasasiakirjat säilytetään 30 vuotta palvelun päättymisestä tai 12 vuotta asiakkaan kuolemasta. Pysyvästi säilytetään 8., 18. ja 28. päivänä syntyneiden kaikki asiakasasiakirjat.
Kotipalvelut	Kaikki asiakasasiakirjat säilytetään 30 vuotta palvelun päättymisestä tai 12 vuotta asiakkaan kuolemasta. Pysyvästi säilytetään 8., 18. ja 28. päivänä syntyneiden päätökset, suunnitelmat ja asiakaskertomukset.
Kotoutumisen edistäminen	Kaikki asiakasasiakirjat säilytetään pysyvästi.
Opiskeluhuollon kuraattoripalvelu ja muu opiskeluhuollon sosiaalityö	Kaikki asiakirjat säilytetään 30 vuotta palvelun päättymisestä tai 12 vuotta asiakkaan kuolemasta.
Lapsen elatusavun vahvistaminen	Kaikki asiakasasiakirjat säilytetään 120 vuotta lapsen syntymästä. Pysyvästi säilytetään 8., 18. ja 28. päivänä syntyneiden kaikki asiakasasiakirjat.
Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden turvaaminen	Kaikki asiakasasiakirjat säilytetään 120 vuotta lapsen syntymästä. Pysyvästi säilytetään 8., 18. ja 28. päivänä syntyneiden kaikki asiakasasiakirjat.
Lastensuojelu	Lastensuojeluilmoitukset säilytetään 30 vuotta. Kaikki muut asiakasasiakirjat säilytetään 120 vuotta lapsen syntymästä. Pysyvästi säilytetään päätökset, suunnitelmat ja asiakaskertomukset.
Omaishoidon tuki	Asiakasasiakirjat säilytetään 30 vuotta palvelun päättymisestä tai 12 vuotta asiakkaan kuolemasta. Pysyvästi säilytetään 8., 18. ja 28. päivänä syntyneitä koskevat päätökset, suunnitelmat ja asiakaskertomukset.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

Perheasioiden sovittelu	Kaikki asiakasasiakirjat säilytetään 30 vuotta palvelun päättymisestä tai 12 vuotta asiakkaan kuolemasta.
Puolison elatusavun vahvistaminen	Kaikki vahvistetut elatussopimukset säilytetään pysyvästi. Muut asiakasasiakirjat säilytetään 30 vuotta asian käsittelyn päättymisestä.
Päihdehuolto	Kaikki asiakasasiakirjat säilytetään 30 vuotta palvelun päättymisestä tai 12 vuotta asiakkaan kuolemasta. Pysyvästi säilytetään 8., 18. ja 28. päivänä syntyneiden kaikki asiakasasiakirjat.
Sosiaaliasiainasiointi	Kaikki asiakasasiakirjat säilytetään 30 vuotta asian käsittelyn päättymisestä.
Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut	Kaikki asiakasasiakirjat säilytetään 30 vuotta palvelun päättymisestä tai 12 vuotta asiakkaan kuolemasta. Pysyvästi säilytetään 8., 18. ja 28. päivänä syntyneiden kaikki asiakasasiakirjat.
Sosiaalinen luototus	Kaikki asiakasasiakirjat säilytetään 30 vuotta palvelun päättymisestä.
Toimeentulotuki	Kaikki asiakasasiakirjat säilytetään 12 vuotta palvelun päättymisestä. Pysyvästi säilytetään 8., 18. ja 28. päivänä syntyneiden kaikki asiakasasiakirjat.
Työttömien työllistymisen tukeminen	Kaikki asiakasasiakirjat säilytetään 30 vuotta palvelun päättymisestä tai 12 vuotta asiakkaan kuolemasta.
Vammaispalvelut	Kaikki asiakasasiakirjat säilytetään 30 vuotta palvelun päättymisestä tai 12 vuotta asiakkaan kuolemasta. Pysyvästi säilytetään 8., 18. ja 28. päivänä syntyneiden kaikki asiakasasiakirjat.
Vammaisten henkilöiden työllistymisen tukeminen	Kaikki asiakasasiakirjat säilytetään 30 vuotta palvelun päättymisestä tai 12 vuotta asiakkaan kuolemasta. Pysyvästi säilytetään 8., 18. ja 28. päivänä syntyneiden kaikki asiakasasiakirjat.

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa vanhemmuuden kumoamiskanteen nostamiselle asetetun määräaika sääntelyn ehdottomuutta lieventävän muutoksen toimivuutta ja vaikutuksia sekä tarvittaessa selvittää mahdollisia vaihtoehtoja sääntelyn edelleen kehittämiseksi.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp

Helsingissä 8.6.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Leena Meri ps
varapuheenjohtaja Sandra Bergqvist r
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Saara Hyrkkö vihr
jäsen Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Antero Laukkanen kd
jäsen Matias Mäkynen sd (osittain)
jäsen Jouni Ovaska kesk
jäsen Mari Rantanen ps
jäsen Suldaan Said Ahmed vas
jäsen Ruut Sjöblom kok
jäsen Mirka Soinikoski vihr
jäsen Sebastian Tynkkynen ps
jäsen Paula Werning sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp
Vastalause 1

Vastalause 1

Perustelut

Äitiyslain ja isyyslain yhdistäminen vanhemmuuslaiksi

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että äitiyslaki ja isyyslaki yhdistetään uudeksi vanhemmuuslaiksi. Sen sijaan, että isyyttä ja äitiyttä säänneltäisiin nykyiseen tapaan erikseen, pyritään hallituksen lakiehdotuksessa sääntelemään yleisesti vanhemmuutta. Lopputuloksena on pitkiä säännöksiä sisältävä monimutkainen laki, jota laadittaessa on jouduttu ottamaan huomioon hyvin monia eri tilanteita ja jonka sisällöstä kansalaisten on vaikea saada selkoa. Koska lainsoveltajan kannalta on nykytilaa vastaavasti joka tapauksessa myös jatkossa kysymys siitä, onko joku isä tai äiti ja millaisia toimenpiteitä isyyden tai äitiyden vahvistamiseksi tai kumoamiseksi vaaditaan, vaikeuttaa uusi laki tarpeettomasti myös lainsoveltajan työtä. Tähän on kiinnitetty huomiota myös valiokunnan asiantuntijakuulemisissa.

Äitiys- ja isyyslakien yhdistämisessä onkin kysymys hallituksen ideologisesta hankkeesta, jolla äitiyttä ja isyyttä koskevat säännökset pyritään saattamaan sukupuolineutraaliin muotoon. Hallituksen esityksessä vältellään tietoisesti viittaamista mies- tai naissukupuoleen, ja ehdotetussa laissa sukupuolta koskevat viittaukset on pääosin korvattu muilla termeillä. Kiinnitämme huomiota myös hallituksen esityksen perusteluihin, joiden mukaan äitiyden toteaminen ei edellytä sitä, että lapsen synnyttänyt henkilö on sukupuoleltaan nainen, eikä isyyden vahvistaminen edellytä, että isä on sukupuoleltaan mies. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä toteaa, ettei se pidä tarpeellisena tai ylipäättään asianmukaisena hallituksen pyrkimystä tehdä tällä tavalla näkymättömäksi sukupuolten välisiä biologisia ja tosiasiallisia eroja.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitääkin selvänä, että uudella vanhemmuuslailla osaltaan pohjustetaan sosiaali- ja terveysministeriössä vireillä olevaa lakihanketta, jonka myötä väestötietojärjestelmään merkityn sukupuolen voisi jatkossa vaihtaa pelkästään esittämällä selvityksen siitä, että henkilö kokee kuuluvansa vastakkaiseen sukupuoleen, ja siten ilman vaatimusta minkäänlaisista lääketieteellisistä hoidoista. Asiaa koskeva lakiehdotus on tarkoitus antaa eduskunnalle näillä näkymin elokuussa 2022.

Vanhemmuuslain ehdotettu sisältö

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että samalla kun äitiyslaki ja isyyslaki yhdistetään, tehtäisiin myös "lakien soveltamiskäytännössä ilmenneet tarpeelliset tarkistukset". Suurimmat muutokset koskevat vanhemmuuden tunnustamista ennen lapsen syntymää.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että isyyttä ei jatkossa enää erikseen selvitetäsi niiden lasten osalta, jotka on tunnustettu ennen lapsen syntymää. Ennakkotunnustamista koskevia asiakirjoja ei siten lähetettäisi äitiysneuvolasta lastenvalvojalle, vaan ne voitaisiin lähettää suoraan Digi- ja väestötietovirastoon odottamaan lapsen syntymää. Samalla ehdotetaan luovuttavaksi säännöksestä, jonka mukaan vanhemmuuden voi vahvistaa aikaisintaan 30 päivän kuluttua lapsen syntymästä, jos lapsi on tunnustettu ennen lapsen syntymää. Seurauksena on, että isyyden tunnus-

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp
Vastalause 1

tanut mies, lapsen äiti tai perheen ulkopuolinen mies, joka katsoo olevansa lapsen isä tunnustajan sijaan, ei voisi enää lapsen syntymän jälkeen peruuttaa tunnustamistaan tai kiistää tunnustajan isyyttä siten, että siihen liittyisi välittömiä oikeudellisia vaikutuksia.

Asiantuntijakuulemisissa valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että 30 päivän varoaika ja siihen liittyvä mahdollisuus saada asia normaalimuotoiseen isyyden selvittämiseen muodostavat oikeusturvamekanismin, jonka avulla huolehditaan siitä, että lapsen isyys määräytyy oikein. Menettelytavan muutos johtaakin toteutuessaan siihen, että sekä ennakkotunnustajan että tunnustajan sijasta lapsen isänä itseään pitävän miehen oikeusturva heikkenee.

Ennakkotunnustamiseen liittyvät riskit kasvavat, kun tunnustaja ei voi enää perua tunnustamistaan, vaikka hän nähtyään lapsen ja saatuaan synnyttämisen ajankohtaan perustuvan tarkan tiedon lapsen siittämisajankohdasta katsoisi, ettei hän voi olla lapsen isä. Hallituksen esityksessä tosin ehdotetaan, että ennakkotunnustamiseen perustuva vanhemmuus voitaisiin selvittää lapsen syntymän jälkeen lastenvalvojan luona kuuden kuukauden ajan vanhemmuuden vahvistamisen jälkeen, jos lapsen äiti ja isyyden tunnustanut mies yhdessä pyytävät selvittämistä. Koska tällainen jälkikäteisreagointi edellyttäisi kuitenkin äidin ja isyyden tunnustaneen miehen yhteistä pyyntöä eikä ennakkotunnustaja siten voisi tehdä pyyntöä yksin, jää ehdotuksen oikeusturvavaihtus tosiasiaa hyvin vähäiseksi. Erimielisyystilanteessa isyyden tunnustaneen miehen ainoaksi vaihtoehdoksi jääkin monimutkaisen, kalliin ja raskaan isyyden kumoamiskanteen nostaminen tuomioistuimessa.

Ennakkotunnustajan sijasta lapsen isänä itseään pitävän miehen olisi ilmoitettava Digi- ja väestötietovirastolle käsityksensä siitä, että lapsen tunnustanut mies ei ole lapsen isä, niin ikään ennen lapsen syntymää. Voidaan kysyä, mistä lapsen isänä itseään pitävä mies tietää, että isyys on tunnustettu, kuka tunnustamislausuman on antanut ja milloin hänen ylipäätään tulee reagoida, kun hänen voi olla vaikea ennakoida lapsen syntymän ajankohtaa. Ehdotetun muutoksen seurauksena lisääntyvätkin valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan todennäköisesti tilanteet, joissa lapsen oikeana isänä itseään pitävä mies ei ehdi, huomaa tai osaa reagoida ajoissa. Ongelmallista on, että lapsen synnyttyä hänellä ei yleensä ole mitään oikeussuojakeinoja, sillä asian tutkiminen lastenvalvojan luona edellyttäisi sitä, että lapselle vahvistetut vanhemmat yhdessä hyväksyvät sen, että lapsen isyys selvitetään. Oikeus nostaa kanteen äidin aviomiehen tai tunnustamisen perusteella vahvistetun isyyden kumoamiseksi on sekin rajoitettu ainoastaan tilanteeseen, jossa kantaja on asunut yhdessä lapsen synnyttäneen äidin kanssa lapsen syntymän aikaan ja osallistunut lapsen hoitoon tai jossa kantajan ja lapsen välille on muutoin muodostunut perheyhteyteen rinnastettava suhde. Henkilöllä, joka epäilee olevansa lapsen biologinen isä mutta joka ei täytä kanteen nostamiselle asetettuja edellytyksiä, ei toisin sanoen ole mitään oikeussuojakeinoa saada asiaa tutkittavaksi tuomioistuimessa, mikäli lapsella on jo kaksi vanhempaa. Lainsäädäntöratkaisu on herättänyt voimakasta kritiikkiä valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden keskuudessa.

Hallituksen lakiehdotus johtaakin voimaan tullessaan käytännössä siihen, että ennen lapsen syntymää tapahtuneen tunnustamisen perusteella vahvistetun isyyden riitauttamisesta tulee nykyistä huomattavasti vaikeampaa tai jopa mahdotonta. Perussuomalaisten mielestä lapsen ei kuitenkaan pitäisi joutua tilanteeseen, jossa hänen identiteettinsä on lainsäädännön seurauksena epäselvä. Tähän liittyy myös lapsen oikeuksien sopimuksessa lapselle turvattu oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan. Kun lapsen ja hänen vanhempansa välisen oikeudellisen suhteen

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp
Vastalause 1

vahvistaminen tai virheellisen oikeudellisen suhteen purkaminen järjestetään oikeudellisesti erityisen vaikeaksi, voidaan lainsäädännön katsoa loukkaavan alaikäisen oikeutta identiteettiin sekä hänen perhe-elämän suojaansa. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa lakiehdotuksen on todettu rikkovan myös lapsen oikeana isänä itseään pitävän miehen oikeutta muodostaa suhde lapseensa ja siten hänelle turvattua oikeutta yksityiselämään.

Yllä esitetystä kritiikistä huolimatta uuteen vanhemmuuslakiin on ehdotettu sisällytettäväksi myös eräitä myönteisiä uudistuksia. Hallituksen esityksessä muun muassa ehdotetaan, että tilanteessa, jossa kanteen isyyden kumoamiseksi on pantu vireille laissa asetetun määräajan jälkeen, kantajalla olisi nykyistä enemmän aikaa sen arvioimiseen, nostaako hän kumoamiskanteen määräajan umpeutumisen jälkeen ilmaantuneiden painavien seikkojen vuoksi vai ei. Esityksen mukaan kantajalla olisi yksi vuosi aikaa päättää kanteen nostamisesta sen jälkeen, kun syy kanteen nostamiselle on tullut ilmi. Lisäksi syyn painavuutta koskevaa edellytystä ehdotetaan hieman laskehtavaksi verrattuna nykyiseen sääntelyyn.

Koska voimassa olevan määräaika sääntelyn tiedetään johtaneen tilanteisiin, joissa virheellinen isyysuhde on jäänyt perusteettomasti voimaan sen vuoksi, että kanteen nostamiselle säädetty määräaika on kulunut loppuun ennen kuin isyyden kumoamiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin on ehditty ryhtyä, kannattaa perussuomalaiset ehdottua lakimuutosta, jolla isyyden kumoamisen kanna-aikaa laajennetaan ja siten mahdollistetaan isyyden kumoaminen nykyistä joustavammin. Koska emme kuitenkaan kannata äitiys- ja isyyslakien yhdistämistä uudeksi vanhemmuuslaiksi, ehdotamme, että muutos sisällytetään jo voimassa olevaan lainsäädäntöön. Lakivaliokunnassa hallituksen esityksen käsittelyyn yhdistetyissä lakialoitteissa (LA 13/2020 vp ja LA 20/2021 vp) esitetyillä perusteilla katsomme lisäksi, että jatkossa on syytä selvittää edellytykset isyyden kumoamiskanteen nostamiselle asetettujen määräaika-ajan laajentamiselle edelleen siten, että isyyden kumoamiskanteen nostaminen on aina mahdollista, jos virheellisesti vahvistettu isyys muutoin johtaisi kohtuuttomiin tilanteisiin. Lakivaliokunnan mietinnössä olisi tullut edellyttää hallitukselta tällaisen selvityksen tekemistä.

Edellä todetun lisäksi pidämme tarpeellisena uuteen vanhemmuuslakiin sisällytettäväksi ehdotettua muutosta, jolla isyyden ja äitiyden selvittämisen uudelleenaloittamista koskevaa säännöstä täsmennetään siten, että keskeytetty isyyden tai äitiyden selvittäminen voitaisiin aloittaa uudelleen myös lastenvalvojan aloitteesta. Kannatamme myös isyyden selvittämisen käyttöalan ja isyyden kumoamiskanteen tekemiseen oikeutettujen henkilöiden henkilöpiirin laajentamista hallituksen esityksessä todetulla tavalla. Sama koskee ehdotusta, jolla selkeytetään lastenvalvojan velvollisuutta nostaa kanteen isyyden tai äitiyden vahvistamiseksi, jos isä tai äiti ei vapaaehtoisesti tunnusta vanhemmuuttaan, ehdotusta isyyden tai äitiyden vahvistamisesta ilman tuomioistuinkäsittelyä silloin, kun hedelmöityshoitotodistus osoittaa kuolleen henkilön olevan lapsen vanhempi, sekä ehdotettua säännöstä lapsen mielipiteen selvittämisestä lapsen etua arvioitaessa. Lisäksi kannatamme eräitä muita pienempiä muutoksia ja lakivaliokunnan mietinnössä ehdotettuja tarkennuksia. Ehdotamme kuitenkin, että myös kaikki nämä muutokset tehdään jo voimassa olevaan lainsäädäntöön uuden vanhemmuuslain sijasta.

Koska lastenvalvojat toimivat jatkossa kuntien sijasta hyvinvointialueiden palveluksessa, pidämme lisäksi aiheellisena äitiys- ja isyyslain terminologian päivittämistä tältä osin mukailien hallituksen esityksessä ehdotettua. Koska asiaa koskevilla lainkohdilla on yhteys sote-uudistukseen,

**Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp
Vastalause 1**

on vastalauseeseen sisältämien lakiehdotusten tarkoitus tulla voimaan 1.1.2023 eli samanaikaisesti mainitun uudistuksen kanssa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 2. ja 10. lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisina,

että hyväksytään kaksi uutta lakiehdotusta (*Vastalauseeseen uudet lakiehdotukset*),

että 1. ja 3.— 9. lakiehdotus hylätään,

että lakialoitteisiin LA 13/2020 vp ja LA 20/2021 vp sisältyvät lakiehdotukset hylätään ja

että hyväksytään kaksi lausumaa (*Vastalauseeseen lausumaehdotukset*).

Vastalauseeseen uudet lakiehdotukset

11.

Laki

isyyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan isyyslain (11/2015) 3 §:n 3 momentti, 4 §:n 2 momentti, 5 §, 11 §:n 3 momentti, 12 §:n 1 momentti, 13 §:n 2 momentti, 15 §:n 2 momentti, 16 §, 19 §, 21 §, 22 §:n 1 momentti, 23 §, 24 §, 31 §:n 1 momentti, 40 §, 42 §:n 2 momentti, 44 §, 56 § ja 59 §, sellaisina kuin niistä on 16 § laissa 1596/2015 ja 15 §:n 2 momentti, 23 §, 24 § ja 40 § laissa 1151/2019, seuraavasti:

3 §

Isyys muissa tapauksissa

Jos lapsen äidille on annettu hedelmöityshoidoista annetun lain (1237/2006) 1 §:ssä tarkoitettua hedelmöityshoitoa ja lapsi on syntynyt annetun hoidon tuloksena, lapsen isä on mies, joka yhteisymmärryksessä äidin kanssa antoi suostumuksensa hoitoon. Jos hoitoa on annettu naisparille tai naiselle yksin, lapsen isä on mies, jonka siittiöitä on käytetty hoidossa, jos mies on ennen hoi-

**Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp
Vastalause 1**

don antamista ~~tai yhteisymmärryksessä äidin kanssa hoidon antamisen jälkeen~~ suostunut isyyden vahvistamiseen mainitun lain 16 §:n 2 momentin mukaisesti. Jos hoitoa on annettu naiselle yksin, suostumus voidaan antaa yhteisymmärryksessä hänen kanssaan myös hoidon antamisen jälkeen.

---

4 §

Isyyden selvittämisen tarkoitus ja käyttöala

Lastenvalvoja selvittää isyyden, kun:

- 1) lastenvalvoja saa tiedon 18 vuotta nuoremasta lapsesta, jonka osalta isyyttä ei ole todettu 2 §:n nojalla **tai vahvistettu tunnustamisen perusteella**;
  - 2) mies haluaa tunnustaa isyytensä, eikä isyyttä ole todettu 2 §:n nojalla **tai vahvistettu tunnustamisen perusteella**;
  - 3) lapsen äiti ja mies, jonka isyys on todettu 2 §:n nojalla **tai vahvistettu tunnustamisen perusteella**, yhdessä pyytävät lastenvalvojalta isyyden selvittämistä ennen kuin kuusi kuukautta on kulunut lapsen syntymästä;
  - 4) lapsen äiti ja mies, jonka isyys on todettu 2 §:n nojalla **tai vahvistettu tunnustamisen perusteella**, hyväksyvät sen, että isyys selvitetään toisen miehen tunnustettua tai ilmoitettua aikovansa tunnustaa lapsen 15 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.
-

5 §

Isyyden selvittämisen toimeenpanija

Isyyden selvittää **lastenvalvoja sillä hyvinvointialueella, jonka alueella lapsen äidillä on kotikuntalaisissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta**. Jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta, lapsen äiti on kuollut tai äidillä ei ole Suomessa kotikuntaa, isyyden selvittää kuitenkin **lastenvalvoja sillä hyvinvointialueella, jonka alueella lapsella on kotikunta, tai, jos lapsella ei ole Suomessa kotikuntaa, sillä hyvinvointialueella, jonka alueella lapsi oleskelee**.

Jos mies haluaa tunnustaa isyytensä, eikä isyyden selvittäminen kuulu minkään 1 momentissa tarkoitetun **hyvinvointialueen** lastenvalvojalle, isyyden selvittää **lastenvalvoja sillä hyvinvointialueella, jonka alueella miehellä on kotikunta**.

Jos isyyden selvittäminen ei 1 ja 2 momentin mukaan kuulu minkään **hyvinvointialueen** lastenvalvojalle, isyyden selvittää Helsingin kaupungin lastenvalvoja.

Mitä tässä pykälässä ja 16, 19 ja 59 §:ssä säädetään hyvinvointialueista, sovelletaan Ahvenanmaalla Ahvenanmaan maakunnan kuntiin.

11 §

Isyyden selvittämisen keskeyttäminen

Keskeytetty isyyden selvittäminen on aloitettava uudestaan:

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp
Vastalause 1

1) lastenvalvojan aloitteesta tai äidin, 15 vuotta täyttäneen lapsen tai isänä itseään pitävän miehen pyynnöstä, jos 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetut keskeyttämisen edellytykset eivät enää täyty;

2) äidin, 15 vuotta täyttäneen lapsen tai isyyden tunnustaneen miehen pyynnöstä, jos selvittämisen keskeyttäminen on perustunut 2 momentin 3 kohtaan.

---

12 §

Isyyden selvittämisestä laadittava pöytäkirja

Lastenvalvojan on laadittava isyyden selvittämisestä pöytäkirja. Pöytäkirjaan tulee merkitä kaikki ne tiedot, jotka ovat välttämättömiä isyyttä vahvistettaessa tai kumottaessa.

---

13 §

Tunnustamistilaisuuden varaaminen ja kanteen nostaminen

Jos mies ei tunnusta isyyttä, mikään 11 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetuista isyyden selvittämisen keskeyttämisen edellytyksistä ei täyty eikä lapsi ole täyttänyt 18 vuotta, lastenvalvojalla on velvollisuus ajaa lapsen puolesta kannetta isyyden vahvistamiseksi siten, kuin 6 luvussa säädetään.

---

15 §

Tunnustamisen käyttöala

Tunnustaa voidaan kuitenkin lapsi, jonka osalta isyys on todettu 2 §:n nojalla tai vahvistettu tunnustamisen perusteella, jos ne, joiden hyväksyminen 19 §:n nojalla tarvitaan, hyväksyvät tunnustamisen. Kun tunnustaminen vahvistetaan Digi- ja väestötietovirastossa, 2 §:n nojalla todettu tai tunnustamisen perusteella aiemmin vahvistettu isyys kumoutuu.

---

16 §

Isyyden tunnustaminen ennen lapsen syntymää

Mies voi tunnustaa isyytensä ennen lapsen syntymää ilmoittamalla olevansa syntyvän lapsen isä siten kuin jäljempänä säädetään.

Ilmoitus on annettava henkilökohtaisesti ja tulevan äidin läsnä ollessa terveydenhoitajalle tai kätilölle sen hyvinvointialueen äitiysneuvolassa tai neuvolapalveluita hyvinvointialueen toimek-

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp Vastalause 1

siannosta tuottavassa yksityisessä terveydenhuollon toimintayksikössä, jossa syntyvän lapsen äidille ja miehelle on annettu raskaudenaikaisia neuvolapalveluita. Ennen tunnustamisen vastaanottamista osapuolille on selvitettävä tunnustamisen merkitys ja oikeusvaikutukset.

Tunnustamislausuma, jota 2 momentissa tarkoitetaan, voidaan antaa myös lastenvalvojalle sillä hyvinvointialueella, jonka alueella äidillä on kotikunta, jos tämä esittää todistuksen raskaudestaan. Tällöin noudatetaan, mitä 2 momentissa säädetään.

Terveydenhoitajan, kättilön tai lastenvalvojan, jota 2 ja 3 momentissa tarkoitetaan, on kieltäytyttävä ottamasta vastaan tunnustamista, jos:

- 1) äiti vastustaa tunnustamista;
- 2) miehen tai tulevan äidin henkilöllisyyttä ei ole luotettavasti selvitetty;
- 3) on syytä epäillä, ettei tunnustaja ole lapsen isä; tai
- 4) on syytä epäillä, että äiti tai tunnustaja ei mielentilansa, kielivaikeuksien tai muun syyn vuoksi kykene ymmärtämään tunnustamisen merkitystä.

Tunnustamisesta laadittavasta asiakirjasta säädetään 22 §:ssä. Äidin hyväksytyä tunnustamisen kirjallisesti asiakirjat liitteineen on viipymättä toimitettava sen hyvinvointialueen lastenvalvojalle, jolle isyyden selvittäminen 5 §:n mukaan kuuluu.

Terveydenhoitajaan ja kättilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen hoitaessaan 2 momentissa tarkoitettua tehtävää silloinkin, kun hän ei ole palvelussuhteessa hyvinvointialueeseen.

19 §

Tunnustamisen hyväksyminen

Isyyttä ei voida tunnustamisen perusteella vahvistaa, jos tunnustaminen koskee 2 §:ssä tarkoitettua lasta, elleivät äiti ja aviomies ole hyväksyneet tunnustamista. Jos isyys on vahvistettu tunnustamisen perusteella, lapsen äidin hyväksymisen lisäksi edellytetään tunnustajan hyväksymistä.

Isyyttä ei voida tunnustamisen perusteella vahvistaa myöskään, jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta, ellei lapsi ole hyväksynyt tunnustamista.

Jos tunnustaminen on tehty ennen lapsen syntymää, isyyttä ei voida vahvistaa tunnustamisen perusteella, ellei syntyvän lapsen äiti ole hyväksynyt tunnustamista.

Hyväksyminen, jota 1 ja 2 momentissa tarkoitetaan, annetaan lastenvalvojalle sillä hyvinvointialueella, joka selvittää isyyden. Hyväksymisen voi vastaanottaa myös se, joka 18 §:n 2 momentin mukaan voi ottaa vastaan tunnustamisen. Hyväksyminen on annettava sen vastaanottajalle henkilökohtaisesti.

21 §

Henkilöllisyyden toteaminen

Edellä 6 §:ssä tarkoitetun neuvottelun toimittajan ja 16 tai 18 §:ssä tarkoitetun tunnustamislausuman, 19 §:ssä tarkoitetun hyväksymisen sekä 20 §:ssä tarkoitetun suullisen kuulemisen vastaanottajan tulee todeta neuvottelun osallistujien, tunnustamislausuman tai hyväksymisen antajan tai kuultavan henkilöllisyys henkilöllisyystodistuksen perusteella tai muulla tähän verrattavalla, luotettavalla tavalla.

**Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp
Vastalause 1**

22 §

Tunnustamisesta ja sen hyväksymisestä laadittava asiakirja

Tunnustamisesta ja sen hyväksymisestä on tehtävä asiakirja. Asiakirja on päivättävä ja siihen merkitään lapsen, lapsen äidin ja tunnustavan miehen yksilöinti- ja yhteystiedot. Asiakirjan allekirjoittavat isyytensä tunnustanut mies ja tunnustamisen vastaanottaja. Jos jonkun tulee hyväksyä tunnustaminen, hyväksyjän ja hyväksymisen vastaanottajan on allekirjoitettava asiakirja.
-----

23 §

Asiakirjojen toimittaminen Digi- ja väestötietovirastolle

Kun isyyden selvittäminen on toimitettu ja mies on tunnustanut isyytensä, tulee isyyden selvittäneen lastenvalvojan toimittaa isyyden selvittämisestä tehty pöytäkirja ja tunnustamista koskevat asiakirjat liitteineen Digi- ja väestötietovirastolle.

24 §

Suostumus isyyden vahvistamiseen ilman oikeudenkäyntiä

Jos lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella ja isyyden selvittäminen alaikäisen lapsen osalta ja oikeusgeneettinen isyystutkimus tai kirjallinen hedelmöityshoitotodistus osoittavat kuolleen miehen olevan lapsen isä, miehen oikeudenomistajat voivat lapsen syntymän jälkeen antaa suostumuksen siihen, että isyys vahvistetaan ilman oikeudenkäyntiä Digi- ja väestötietoviraston päätöksellä edellyttäen, että lasta ei ole tunnustettu eikä kannetta isyyden vahvistamiseksi ole vireillä.

31 §

Lapsen puhevallan käyttäminen

Isyyden vahvistamista koskevassa oikeudenkäynnissä alaikäisen lapsen puhevaltaa käyttää se lastenvalvoja, joka voi 5 §:n nojalla selvittää isyyden. Lastenvalvojalla ei kuitenkaan ole puhevaltaa, jos Suomen viranomaisten kansainvälinen toimivalta perustuu muuhun kuin 49 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuun seikkaan.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp
Vastalause 1

40 §

Isyyden kumoaminen Digi- ja väestötietoviraston päätöksellä

Aviomiehen **tai tunnustajan** isyys on kumottu, kun toinen mies on 18 §:ssä tarkoitetulla tavalla tunnustanut isyytensä ja Digi- ja väestötietovirasto on vahvistanut isyyden tunnustamisen perusteella.

Jos lapsen äiti ja aviomies **tai mies, jonka isyys on vahvistettu tunnustamisen perusteella**, ovat yhdessä pyytäneet lastenvalvojalta isyyden selvittämistä 4 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla, ja oikeusgeneettisen isyystutkimuksen perusteella voidaan todeta, että **aviomies** ei voi olla lapsen isä, Digi- ja väestötietovirasto voi vanhempien yhteisestä hakemuksesta vahvistaa, että **aviomies** ei ole lapsen isä. Digi- ja väestötietovirasto ei kuitenkaan voi päättää asiasta, jos äidille on annettu hedelmöityshoitoa ajankohtana, jolloin lapsi on saatettu alkuun. Asia voidaan ratkaista lasta kuulematta. Hakemus Digi- ja väestötietovirastolle tulee tehdä ennen kuin vuosi on kulunut lapsen syntymästä.

Digi- ja väestötietoviraston 1 ja 2 momenteissa tarkoitettuihin päätöksiin ei saa hakea muutosta **valittamalla**.

Sen lisäksi, mitä hallintolain 54 §:ssä säädetään viranomaisen päätöksen tiedoksiantovelvollisuudesta, Digi- ja väestötietoviraston on lähetettävä jäljennös isyyden kumoamista koskevassa asiassa antamastaan päätöksestä edellä 5 §:ssä tarkoitetulle lastenvalvojalle.

42 §

Kanneoikeuden rajoitukset

Miehellä, joka katsoo olevansa äidin avioliiton aikana syntyneen **tai tunnustetun** lapsen isä, on oikeus nostaa kanne äidin aviomiehen **tai tunnustamisen perusteella vahvistetun** isyyden kumoamiseksi ainoastaan, jos:

- 1) äiti ja aviomies ovat asuneet erillään lapsen syntymän aikaan;
  - 2) kantaja on asunut yhdessä lapsen äidin kanssa lapsen syntymän aikaan ja osallistunut lapsen hoitoon tai jos kantajan ja lapsen välille on muutoin muodostunut perheyhteyden rinnastettava suhde; ja
  - 3) tuomioistuin arvioi kanteen nostamisen olevan lapsen edun mukainen.
-

44 §

Määräaika kanteen nostamiselle

Äidin, 42 §:n 2 momentissa tarkoitetun miehen ja miehen, jonka isyys on todettu avioliiton perusteella, on pantava kanne vireille kahden vuoden kuluessa lapsen syntymästä. Jos miehen isyys on vahvistettu tunnustamisen perusteella, **42 §:n 2 momentissa tarkoitetun miehen**, isyytensä tunnustaneen miehen ja äidin on pantava kanne vireille kahden vuoden kuluessa siitä, kun isyys on vahvistettu.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp
Vastalause 1

Kanne voidaan tutkia, vaikka se olisi pantu vireille määräajan päättymisen jälkeen, jos kantajalla, jota 1 momentissa tarkoitetaan, oli laillinen este tai hän näyttää muun erittäin painavan syyn, jonka vuoksi kannetta ei ole aikaisemmin nostettu. Kanne on kuitenkin jätettävä tutkimatta, jos sitä ei ole nostettu vuoden kuluessa siitä, kun syy kanteen nostamatta jättämiselle oli poistunut.

Jos aviomies tai isyytensä tunnustanut mies on kuollut menettämättä kanneoikeuttaan, on eloon jääneellä puolisoilla sekä jokaisella, joka lapsen ohella tai lapsen jälkeen on miehen lähin perillinen, oikeus nostaa kanne vuoden kuluessa miehen kuolemasta tai, jos miehellä vielä olisi ollut käytettävissään pitempi aika, tuon ajan kuluessa.

56 §

Lapsen mielipiteen selvittäminen

Kun alle 15-vuotiaan lapsen etua 11 §:n 2 momentin 3 kohdassa taikka 42 §:n 1 momentissa tai 2 momentin 3 kohdassa tarkoitetussa tilanteessa arvioidaan, on lapsen omat toivomukset ja mielipide selvitettävä ja otettava huomioon sikäli kuin se on lapsen ikään ja kehitystasoon nähden mahdollista. Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti ja ottaen huomioon lapsen kehitystaso. Lapselle on selostettava mielipiteen selvittämisen tarkoitus ja selvittämiseen liittyvä menettely.

Mitä 11 §:ssä sekä 19 §:n 2 momentissa ja 30 §:n 1 momentissa säädetään 15 vuotta täyttäneen lapsen mielipiteen vaikutuksesta asiaan, ei sovelleta, jos lapsi ei mielenterveyden häiriön, kehitysvammaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi kykene ymmärtämään asian merkitystä.

Alle 15-vuotiaan lapsen mielipiteen selvittämiseen sovelletaan, mitä siitä säädetään lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 15 a, 16 ja 16 a §:ssä.

59 §

Virka-apu

Lastenvalvoja on pyynnöstä velvollinen antamaan virka-apua toisen hyvinvointialueen lastenvalvojalle isyyden selvittämisessä ja vahvistamisessa lastenvalvojalle kuuluvissa tehtävissä. Tällöin lastenvalvoja on velvollinen myös edustamaan toista lastenvalvojaa käsiteltäessä tämän toimeen kuuluvaa asiaa toimialueensa tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp
Vastalause 1

12.

Laki

äitiyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan äitiyslain (253/2018) 5 §, 9 §:n 3 momentti, 10 §:n 1 momentti, 11 §:n 2 momentti, 14 §, 19 §, 20 §:n 1 momentti, 21 §, 22 §, 27 §:n 1 momentti, 38 §:n 2 momentti, 48 § ja 51 §, sellaisena kuin niistä on 21 §, 22 § ja 38 §:n 2 momentti laissa 1155/2019, seuraavasti:

5 §

Äitiyden selvittämisen toimeenpanija

Jos äitiyden selvittämisen tarve todetaan isyyden selvittämisen yhteydessä, äitiyden selvittää sen **hyvinvointialueen** lastenvalvoja, jossa isyyden selvittäminen on toimitettu.

Jos äitiyden selvittäminen tapahtuu muussa yhteydessä, äitiyden selvittää lastenvalvoja sillä **hyvinvointialueella, jonka alueella lapsen synnyttäneellä äidillä on kotikuntalaisissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta.** Jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta tai jos lapsen synnyttänyt äiti on kuollut taikka hänellä ei ole Suomessa kotikuntaa, äitiyden selvittää kuitenkin lastenvalvoja sillä **hyvinvointialueella, jonka alueella lapsella on kotikunta tai, jos lapsella ei ole Suomessa kotikuntaa, sillä hyvinvointialueella, jonka alueella lapsi oleskelee.**

Jos nainen haluaa tunnustaa äitiytensä eikä äitiyden selvittäminen kuulu minkään 1 tai 2 momentissa tarkoitettua **hyvinvointialueen** lastenvalvojalle, äitiyden selvittää lastenvalvoja sillä **hyvinvointialueella, jonka alueella naisella on kotikunta.**

Jos äitiyden selvittäminen ei 1—3 momentin mukaan kuulu minkään **hyvinvointialueen** lastenvalvojalle, äitiyden selvittää Helsingin kaupungin lastenvalvoja.

Mitä tässä pykälässä ja 14 ja 51 §:ssä säädetään hyvinvointialueista, sovelletaan Ahvenanmaalla Ahvenanmaan maakunnan kuntiin.

9 §

Äitiyden selvittämisen keskeyttäminen

Keskeytetty äitiyden selvittäminen on aloitettava uudestaan:

1) **lastenvalvojan aloitteesta tai** lapsen synnyttäneen äidin, 15 vuotta täyttäneen lapsen tai äitinä itseään pitävän pyynnöstä, jos 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettu keskeyttämisen edellytys ei enää täyty;

2) lapsen synnyttäneen äidin, 15 vuotta täyttäneen lapsen tai äitiyden tunnustaneen pyynnöstä, jos selvittämisen keskeyttäminen on perustunut 2 momentin 2 kohtaan.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp
Vastalause 1

10 §

Äitiyden selvittämisestä laadittava pöytäkirja

Lastenvalvojan on laadittava äitiyden selvittämisestä pöytäkirja. Pöytäkirjaan tulee merkitä kaikki ne tiedot, jotka ovat välttämättömiä äitiyttä vahvistettaessa tai kumottaessa.
-----

11 §

Tunnustamistilaisuuden varaaminen ja kanteen nostaminen

Jos nainen ei tunnusta äitiyttä, mikään 9 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetuista äitiyden selvittämisen keskeyttämisen perusteista ei täyty eikä lapsi ole täyttänyt 18 vuotta, lastenvalvojalla on velvollisuus ajaa lapsen puolesta kanteita äitiyden vahvistamiseksi siten kuin 5 luvussa säädetään.
-----

14 §

Äitiyden tunnustaminen ennen lapsen syntymää

Nainen voi ennen lapsen syntymää annettavalla ilmoituksella tunnustaa olevansa syntyvän lapsen 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu äiti siten kuin jäljempänä säädetään.

Tunnustajan on annettava ilmoitus henkilökohtaisesti ja raskaana olevan läsnä ollessa terveydenhoitajalle tai kätilölle sen hyvinvointialueen äitiysneuvolassa tai neuvolapalveluita hyvinvointialueen toimeksiannosta tuottavassa yksityisessä terveydenhuollon toimintayksikössä, jossa perheelle on annettu raskaudenaikaisia neuvolapalveluita. Ennen tunnustamisen vastaanottamista osapuolille on selvitettävä tunnustamisen merkitys ja oikeusvaikutukset.

Tunnustamislausuma, jota 2 momentissa tarkoitetaan, voidaan antaa myös lastenvalvojalle sillä hyvinvointialueella, jonka alueella raskaana olevalla on kotikunta, jos tämä esittää todistuksen raskaudestaan. Tällöin noudatetaan, mitä 2 momentissa säädetään.

Terveydenhoitajan, kätilön tai lastenvalvojan, jota 2 ja 3 momentissa tarkoitetaan, on kieltäydä ottamasta vastaan tunnustamista, jos:

- 1) raskaana oleva vastustaa tunnustamista;
- 2) tunnustajan tai raskaana olevan henkilöllisyyttä ei ole luotettavasti selvitetty;
- 3) on syytä epäillä, ettei tunnustajaa voida vahvistaa lapsen äidiksi; tai
- 4) on syytä epäillä, että raskaana oleva tai tunnustaja ei mielentilansa, kielivaikeuksien tai muun syyn vuoksi kykene ymmärtämään tunnustamisen merkitystä.

Tunnustamisesta laadittavasta asiakirjasta säädetään 20 §:ssä. Raskaana olevan hyväksyttyä tunnustamisen kirjallisesti asiakirjat liitteineen on viipymättä toimitettava sen hyvinvointialueen lastenvalvojalle, jolle äitiyden selvittäminen 5 §:n mukaan kuuluu.

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp
Vastalause 1

Terveydenhoitajaan ja kätilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen hoitaessaan 2 momentissa tarkoitettua tehtävää silloinkin, kun hän ei ole palvelussuhteessa **hyvinvointialueeseen**.

19 §

Henkilöllisyyden toteaminen

Edellä **6 §:ssä tarkoitettun neuvottelun toimittajan** ja 14 tai 16 §:ssä tarkoitettun tunnustamislausuman, 17 §:ssä tarkoitettun hyväksymisen tai 18 §:ssä tarkoitettun suullisen kuulemisen vastaanottajan tulee todeta **neuvottelun osallistujien**, tunnustamislausuman tai hyväksymisen antajan tai kuultavan henkilöllisyys henkilöllisyystodistuksen perusteella tai muulla tähän verrattavalla, luotettavalla tavalla.

20 §

Tunnustamisesta ja sen hyväksymisestä laadittava asiakirja

Tunnustamisesta ja sen hyväksymisestä on laadittava asiakirja. Asiakirja on päivättävä ja siihen merkitään lapsen, lapsen synnyttäneen äidin ja tunnustajan yksilöinti- ja yhteystiedot. Asiakirjan allekirjoittavat äitiytensä tunnustanut ja tunnustamisen vastaanottaja. Jos jonkun tulee hyväksyä tunnustaminen, hyväksyjän ja hyväksymisen vastaanottajan on allekirjoitettava asiakirja.

---

21 §

Asiakirjojen toimittaminen Digi- ja väestötietovirastolle

Kun äitiyden selvittäminen on toimitettu ja äitiys on tunnustettu, tulee äitiyden selvittäneen lastenvalvojan toimittaa äitiyden selvittämisestä tehty pöytäkirja ja tunnustamista koskevat asiakirjat **liitteineen** Digi- ja väestötietovirastolle.

22 §

Digi- ja väestötietoviraston toimivalta

Äitiys, jota 3 §:n 1 momentissa tarkoitetaan, vahvistetaan Digi- ja väestötietovirastossa, jos nainen on tunnustanut äitiytensä 3 luvussa säädetyin tavoin ja hänen äitiyttään voidaan pitää selvitettyinä äitiyden selvittämisestä laaditun pöytäkirjan perusteella.

Jos nainen on 14 §:ssä säädetyin tavoin tunnustanut äitiytensä, äitiys voidaan vahvistaa, vaikka nainen olisi kuollut ennen lapsen syntymää. **Jos äitiyttä ei ole tunnustettu, mutta alaikäisen lapsen äitiyden selvittäminen ja kirjallinen hedelmöityshoitotodistus osoittavat kuolleen naisen olevan lapsen 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu äiti, hänen oikeudenomistajansa voivat lapsen syntymän jälkeen antaa suostumuksen siihen, että äitiys vahvistetaan ilman oikeudenkäyntiä Digi- ja väestötietoviraston päätöksellä edellyttäen, että kannetta äitiyden vahvistamiseksi ei ole vireillä.**

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp
Vastalause 1

Naisen oikeudenomistajien edellä 2 momentissa tarkoitettu suostumuksesta on laadittava asiakirja. Suostumukseen ja asiakirjaan sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään äitiyden tunnustamisesta lapsen syntymän jälkeen, tunnustamiseen liittyvästä kuulemisesta, tunnustamisen hyväksymisestä ja asiakirjojen toimittamisesta Digi- ja väestötietovirastolle. Oikeudenomistajan suostumusta ei kuitenkaan edellytetä annettavan vastaanottajan läsnä ollessa.

27 §

Lapsen puhevallan käyttäminen

Äitiyden vahvistamista koskevassa oikeudenkäynnissä alaikäisen lapsen puhevaltaa käyttää se lastenvalvoja, joka voi 5 §:n nojalla selvittää äitiyden. Lastenvalvojalla ei kuitenkaan ole puhevaltaa, jos Suomen viranomaisten kansainvälinen toimivalta perustuu muuhun kuin 42 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuun seikkaan.

38 §

Määräaika kanteen nostamiselle

Kanne voidaan tutkia, vaikka se olisi pantu vireille määräajan päättymisen jälkeen, jos ~~1 momentissa tarkoitettu~~ kantajalla oli laillinen este tai hän näyttää muun ~~erittäin~~ painavan syyn, jonka vuoksi kannetta ei ole aikaisemmin nostettu. Kanne on kuitenkin jätettävä tutkimatta, jos sitä ei ole nostettu vuoden kuluessa siitä, kun syy kanteen nostamatta jättämiselle oli poistunut.

48 §

Lapsen mielipiteen selvittäminen

Kun alle 15-vuotiaan lapsen etua 9 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa arvioidaan, on lapsen omat toivomukset ja mielipide selvitettävä ja otettava huomioon sikäli kuin se on lapsen ikään ja kehitystasoon nähden mahdollista. Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti ja ottaen huomioon lapsen kehitystaso. Lapselle on selostettava mielipiteen selvittämisen tarkoitus ja selvittämiseen liittyvä menettely.

Mitä 9 §:ssä ja 26 §:n 1 momentissa sekä 17 §:n nojalla sovellettavaksi tulevassa isyyslain 19 §:n 2 momentissa säädetään 15 vuotta täyttäneen lapsen mielipiteen vaikutuksesta asiaan, ei sovelleta, jos lapsi ei mielenterveyden häiriön, kehitysvammaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi kykene ymmärtämään asian merkitystä.

Alle 15-vuotiaan lapsen mielipiteen selvittämiseen sovelletaan, mitä siitä säädetään lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 15 a, 16 ja 16 a §:ssä.

**Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp
Vastalause 1**

51 §

Virka-apu

Lastenvalvoja on pyynnöstä velvollinen antamaan virka-apua toisen **hyvinvointialueen** lastenvalvojalle äitiyden selvittämisessä ja vahvistamisessa lastenvalvojalle kuuluvissa tehtävissä. Tällöin lastenvalvoja on velvollinen myös edustamaan toista lastenvalvojaa käsiteltäessä tämän toimeen kuuluvaa asiaa toimialueensa tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää edellytykset laajentaa isyyden kumoamiskanteen nostamiselle laissa asetettuja määräaikoja edelleen siten, että isyyden kumoamiskanteen nostaminen on aina mahdollista, jos virheellisesti vahvistettu isyys muutoin joutaisi kohtuuttomiin tilanteisiin.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet parantaa sekä lapselle vahvistetun isän että lapsen oikeana isänä lapselle jo vahvistetun isän sijasta itseään pitävän miehen mahdollisuuksia saada virheellisesti vahvistettu isyys kumottua esimerkiksi antamalla heille itsenäinen oikeus saada lapsen isyyden selvittäminen vireille lastenvalvojan luona ja lieventämällä perheen ulkopuolisen henkilön kanneoikeuden aineellisia edellytyksiä.

Helsingissä 8.6.2022

Mari Rantanen ps
Sebastian Tynkkynen ps
Leena Meri ps

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp
Vastalause 2

Vastalause 2

Perustelut

Hallituksen esityksessä ehdotetaan isyys- ja äitiyslakien yhdistämistä yhdeksi vanhemmuuslaiksi. Isyyslain soveltamiskäytännössä tulleet muutostarpeet esitetään muutettavaksi samassa yhteydessä. Koska äitiys- ja isyyslakien voimassa oleva sääntely ei ole täysin yhtenäinen, on lisäksi katsottu olevan tarpeen edelleen yhdenmukaistaa sääntelyä, ellei erilaiselle sääntelylle ole pystytty osoittamaan riittäviä perusteita. Säännökset on pyritty kirjoittamaan sukupuolineutraaliin muotoon. Ehdotettu lakimuutos vaikuttaisi lisäksi useisiin liitännäislakeihin, ja vaikka sen luonne on tekninen, sillä on myös käytännön vaikutuksia vanhempien asemaan ja lasten oikeuteen tuntea vanhempansa.

Isyys- ja äitiyslakien yhdistäminen vanhemmuuslaiksi

Kaiken lainsäädännön lähtökohtana tulee olla selkeys, ymmärrettävyys ja sovellettavuus. Isyys- ja äitiyslakien yhdistämistä onkin perusteltu sääntelyn yhtenäisyydellä ja erillisten lakien soveltamisen hankaluudella. Lakien yhdistäminen sinällään ei ole ongelma, mikäli se toteutetaan isän ja äidin erilliset roolit huomioiden. Hallituksen esitykseen liittyy kuitenkin ongelmakohtia, joista suurin on sen tavoite tehdä lainsäädännöstä sukupuolineutraalia siinäkin kohtaa, missä sukupuolella on olennaista merkitystä. Lakiehdotuksen tavoite lainsäädännön selkeyttämisestä epäonnistuu sen taustalla olevien arvovalintojen seurauksena. Vaarana on, että selkeyttäminen sijaan lakimuutos tekee lain soveltamisesta entistä monimutkaisempaa. Lisäksi äitiyslain soveltamisesta saatu kokemus on vielä liian lyhyt, jotta lakien yhdistämiseen olisi riittävät perusteet. Edellä olevasta johtuen on kannatettavaa, että lakiehdotukseen sisältyvät muutamat tarpeelliset muutokset toteutetaan muutoksina nykyisiin isyys- ja äitiyslakeihin, kuten vastalauseessa 1 ehdotetaan.

Vanhemmuus toteutuu lakiehdotuksenkin mukaan edelleen joko isyytenä tai äitiytenä, ja termit isä ja äiti säilytetään. Ne kuitenkin irrotetaan sukupuolen käsitteestä: esityksen mukaan lapsen synnyttänyt henkilö voi olla nainen tai mies, samoin isyyden vahvistaminen ei esityksen mukaan edellytä sitä, että isä olisi sukupuoleltaan mies, mutta lapsen äiti kuitenkin on aina se, joka on synnyttänyt lapsen. Lastenvalvojat ry toteaa lausunnossaan termistön sekavuuden: "*Esimerkiksi kun synnyttänyt henkilö on oikeudelliselta sukupuoleltaan mies, todetaan hänet kuitenkin lapsen äidiksi (2 §). Vastaava termistöön liittyvä ongelma on esim. 4 §:ssä, mikäli henkilön oikeudellinen sukupuoli vahvistetaan naiseksi, voidaan hänet vahvistaa kuitenkin lapsen isäksi.*" Edellä mainitusta seuraa, että vaikka lapsella voisi jatkossakin olla vain kaksi oikeudellista vanhempaa, lapsella voi olla juridisesti äiti ja isä, kaksi isää tai kaksi äitiä, mutta näistä kahdesta vanhemmasta käytetyt termit eivät enää kertoisi biologiseen sukupuoleen liitetystä vanhemmuudesta. Termien sukupuolisidonnaisuuden purkamisen aiheuttama lainsäädännön sekavuus korostuu jatkossa entisestään, mikäli hallituksen suunnittelema translain uudistus toteutuu ja lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksesta luovutaan.

Kristillisdemokraatit pitävät tärkeänä, että lainsäädäntö huomioi isän ja äidin roolien erityisyyden ja erilaisuuden. Selkeyden vuoksi sukupuolisidonnaisuus vanhemmuuden käsitteissä tulee säilyttää. Äiti on lähtökohtaisesti lapsen synnyttänyt nainen ja isä lapsen siittänyt mies, eikä näitä

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp
Vastalause 2

eroja ja toisiaan täydentäviä rooleja ole tarpeen lainsäädännössä häivyttää. Myös hedelmöityshoitilanteissa isyys ja äitiys mukailevat tätä biologista lähtökohtaa.

Sukupuolineutraaliuden tavoite toimii äärimmilleen vietyinä sukupuolten välisen tasa-arvon tavoitetta vastaan. Jos isien halutaan osallistuvan nykyistä aktiivisemmin esimerkiksi perhevapaiden käyttöön, on isyyden merkitys ja rooli lapsen elämässä tunnistettava. Isyyden ja äitiyden niputtaminen yhdeksi ja samaksi ei myöskään edistä palvelujärjestelmän kehittämistä tukemaan perheitä paremmin. Esimerkiksi neuvolapalveluissa äiti on usein ensisijainen avun ja tuen saaja, ja isä jää liian usein vähälle huomiolle. Isän ja äidin toisiaan täydentävien roolien tunnistaminen lainsäädännössä palvelee sekä sukupuolten välisen tasa-arvon että perheiden etua.

Lapsen oikeus tuntea alkuperänsä

Kristillisdemokraatit pitävät tärkeänä, että hedelmöityshoitoja säätelevää lainsäädäntöä ohjaa ensisijaisesti lapsen etu. Kannatamme lapsen oikeutta sekä äitiin että isään aina, kun nämä ovat tiedossa tai selvitettävissä. Lapsen identiteetin kehityksen kannalta on merkityksellistä, että hän voi tuntea biologiset juurensa ja voi muodostaa suhteen biologiseen isäänsä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulkinnan mukaan muun muassa ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa tarkoitetun yksityiselämän suojan on katsottu edellyttävän, että ihmisellä on oikeus tuntea biologinen syntyperänsä. Suomi on sitoutunut myös lapsen oikeuksien sopimukseen, jonka 7 artiklan mukaan lapsella on, mikäli mahdollista, oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan. Lapsen oikeuksien sopimuksessa lapseksi määritellään alle 18-vuotias. Näin ollen lapsen oikeutta tuntea vanhempansa ei voida katsoa toteutuneeksi sillä perusteella, että lapsi saa aikuiseksi tultuaan tietää hänen elämänsä syntyyn johtaneiden sukusolujen luovuttajan henkilöllisyyden.

Lakiehdotuksen mukaan naisparit voisivat jatkossa valita hedelmöityshoitoihin siittiötä myös sellaiselta luovuttajalta, joka suostuu isyyden vahvistamiseen. Tämä mahdollisuus poistettiin äitiyslakia säädettäessä, mistä johtuen nykytilanteessa naisparille hedelmöityshoitojen kautta syntyvälle lapselle ei voida vahvistaa isää. Nykykäytäntö loukkaa lapsen etua viemällä häneltä yksiselitteisesti oikeuden tuntea isä ennen täysi-ikäisyyttä. Nyt esitetty muutos palauttaisi ennen äitiyslain voimaantuloa vallinneen asiointilan ja korjaisi edellä mainitun lain vakavaa valuvikaa oikeaan suuntaan.

Hallituksen esityksessä todetaan, että "*naisparille ehdotettu mahdollisuus valita lapsen toiseksi oikeudelliseksi vanhemmaksi siittiöt luovuttanut mies edistää lapsen oikeutta tuntea alkuperänsä*". Isyyden vahvistaminen on tällä perusteella ensisijaista suhteessa äidin naispuolisen kumppanin juridisen vanhemmuuden vahvistamiseen. Yhdyn tähän näkemykseen ja huomautan, että samoin perustein hedelmöityshoitojen lähtökohtana tulisi aina olla isyyden vahvistaminen ja lapsen oikeus tuntea biologinen alkuperänsä. Vaikka hedelmöityshoitolain 16 § ehdotettu muutos parantaisi nykytilannetta, on ongelmallista, että lakiehdotuksen toteutumisen myötä naispari päättää lapsen puolesta, voiko hän tuntea alkuperänsä ennen kuin vasta täytettyään 18 vuotta, jolloin hän ei ole enää lapsi. Parin tekemä valinta sukusolujen luovuttajasta määrää, voidaanko lapselle vahvistaa isä ja onko hänellä oikeus tuntea isänsä ennen aikuisuutta. Lapsen oikeus tuntea biologinen alkuperänsä ei saa olla riippuvainen siitä, millaiseen perheeseen hän syntyy. Siksi isyyden vahvistamisen ensisijaisuutta tulisi lapsen oikeuksien näkökulmasta vahvistaa entises-

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp Vastalause 2

tään, ja hedelmöityshoitoja tulisi voida tehdä vain sellaisilla sukusoluilla, joiden luovuttaja suosii isyyden vahvistamiseen.

On huomionarvoista, että vastaavaa valinnanmahdollisuutta hedelmöityshoitojen ja vanhemmuuden vahvistamisen suhteen ei heteroparilla ole. Hallituksen esityksessä päädytään johtopäätökseen, että yhdenvertaisen kohtelun vaatimus erilaisten parien välillä voidaan tässä tilanteessa ohittaa, koska muutos edistää naisparien ja miesparien oikeuksia ja kyse ei siten ole sukupuolten välisestä tasa-arvosta vaan yhdenvertaisuudesta seksuaalisen suuntautumisen perusteella. Kristillisdemokraattien valiokuntaryhmät pitävät ongelmallisena sellaista lainsäädännön lähtökohtaa, jossa yhdenvertaisen kohtelun vaatimuksen tehtävänä nähdään ennen kaikkea joidenkin tiettyjen väestöryhmien oikeuksien edistäminen. Se jättää paljon tilaa tulkinnalle ja nakertaa yhdenvertaisuuden asemaa ja merkitystä lainsäädännön määräävänä pohjana. Kysymystä ei tulisi tarkastella ainoastaan erilaisten parien välisenä kysymyksenä, vaan kysymyksenä yhdenvertaisesta lapsen oikeuksien toteutumisesta erilaisiin perheisiin syntyvien lasten välillä. Tästä näkökulmasta yhdenvertaisuutta edistettäisiin parhaiten vahvistamalla lapsen oikeutta biologisen alkuperänsä tuntemiseen — silloin kun se on selvitettävissä — kaikenlaisten hedelmöityshoitoja hakevien perheiden kohdalla.

Edellä mainitusta johtuen totean, että hedelmöityshoitolaki vaatisi tässä vastalauseessa esitettyä uudistusta syvempää uudelleentarkastelua, jossa lapsen etua ja oikeutta tuntea alkuperänsä kaikissa tilanteissa vahvistettaisiin ja siitä johtuvat muutokset tehtäisiin äitiys- ja isyyslakeihin.

Isyyden vahvistaminen ja kumoaminen

Hallituksen esitys sisältää useita kohtia, jotka vaikuttavat olennaisesti vanhemmuuden määräytymiseen. Esityksessä ehdotetaan luopumista säädöksestä, jonka mukaan vanhemmuuden voi vahvistaa aikaisintaan 30 päivää lapsen syntymästä, mikäli lapsi on tunnustettu ennen syntymää. Muutoksella tavoitellaan prosessin jouhevoittamista, mutta asiantuntijakuulemisten perusteella se heikentää oikeusturvamekanismia tapauksissa, joissa syy isyyden peruuttamiselle tai kiistämiselle ilmenee syntymän jälkeen. Kiinnitän huomiota siihen seikkaan, että lapsen syntymän myötä voi tulla ilmi sellaista isyyden määräytymisen kannalta merkityksellistä tietoa, jota lapsen etukäteen tunnustaneella miehellä tai muulla miehellä, joka lapsen syntymän jälkeen katsoo olevansa lapsen isä tunnustajan sijaan, ei välttämättä ole voinut ennen syntymää olla.

Esityksessä ehdotettava kuuden kuukauden mahdollisuus selvittää ennakkotunnustamiseen perustuva vanhemmuus lapsen syntymän jälkeen lastenvalvojan luona ei korjaa varoajan poistamisen aikaansaamaa epäkohtaa, koska menettely edellyttäisi esityksen mukaan äidin ja isyyden tunnustaneen miehen yhteistä pyyntöä. Pyyntönsä tekemisen pitäisi olla mahdollista myös yksin. Toteutuessaan ehdotetun kaltaisena säädös johtaa tilanteeseen, jossa virheellisen vanhemmuuden korjaaminen on vaikeampaa ja vaatii nykyistä raskaampia prosesseja. Tämä ei edistä lapsen etua eikä vahvista isyyden tunnustaneen miehen sen enempää kuin isänä itseään tunnustajan sijaan pitävän miehen oikeusturvaa.

Lainsäädännön tulee kaikissa tilanteissa tukea lapsen oikeutta tuntea vanhempansa. Siksi sen tulee mahdollistaa myös virheellisesti vahvistetun vanhemmuuden korjaaminen. Lainsäädäntö ei saa johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin, joissa virheellisesti vahvistettu vanhemmuus jää perusteet-

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp
Vastalause 2

tomasti voimaan. Tästä näkökulmasta esitykseen sisältyy tarpeellisia ehdotuksia, kuten kumoamiskanteen tekemiseen oikeutettujen henkilöiden henkilöpiiriin ja kumoamisen kanneajan laajentaminen. Nämä muutokset on tarpeen tehdä nykyiseen lainsäädäntöön.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että 10. lakiehdotus hyväksytään vastalauseen 1 mukaisesti,

että 2. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (*Vastalauseen muutosehdotukset*),

että hyväksytään uusi lakiehdotus isyyslain muuttamisesta vastalauseen 1 mukaisena muilta osin paitsi 3 § muutettuna (*Vastalauseen uusi lakiehdotus*),

että hyväksytään uusi lakiehdotus äitiyslain muuttamisesta vastalauseen 1 mukaisena,

että 1. ja 3.—9. lakiehdotus hylätään vastalauseen 1 mukaisesti,

että hyväksytään vastalauseeseen 1 sisältyvät lausumaehdotukset

että lakialoitteisiin LA 13/2020 vp ja LA 20/2021 vp sisältyvät lakiehdotukset hylätään ja

että lisäksi hyväksytään lausuma (*Vastalauseen lausumaehdotus*).

Vastalauseen muutosehdotukset

2.

Laki

hedelmöityshoidoista annetun lain 16 § muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan hedelmöityshoidoista annetun lain (1237/2006) 16 §:n 2 momentti seuraavasti:

**Valiokunnan mietintö LaVM 9/2022 vp
Vastalause 2**

16 §

Luovuttajan suostumus sukusolujen käyttöön

Luovuttajan sukusoluja voidaan käyttää hedelmöityshoitoon muulle kuin parille vain, jos hän on antanut suostumuksensa siihen. Jos hoitoa annetaan naisparille tai naiselle yksin, siittiöiden luovuttajan voion lisäksi suostua annettava suostumuksensa siihen, että hänet voidaan vahvistaa tällaisen hoidon tuloksena syntyneen lapsen isäksi, jolloin häneen sovelletaan, mitä 12 §:n 1 momentissa säädetään tietojen antamisesta hedelmöityshoitoa saaneelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Vastalauseen 1 uusi lakiehdotus 11

3 §

Isyys muissa tapauksissa

Jos lapsen äidille on annettu hedelmöityshoidoista annetun lain (1237/2006) 1 §:ssä tarkoitettua hedelmöityshoitoa ja lapsi on syntynyt annetun hoidon tuloksena, lapsen isä on mies, joka yhteisymmärryksessä äidin kanssa antoi suostumuksensa hoitoon. Jos hoitoa on annettu naisparille tai naiselle yksin, lapsen isä on mies, jonka siittiöitä on käytetty hoidossa, ja joka on ennen hoidon antamista tai yhteisymmärryksessä äidin kanssa hoidon antamisen jälkeen suostunut isyyden vahvistamiseen mainitun lain 16 §:n 2 momentin mukaisesti. ~~Jos hoitoa on annettu lapsen synnyttäneelle äidille yksin, suostumus voidaan antaa yhteisymmärryksessä hänen kanssaan myös hoidon antamisen jälkeen.~~

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus säilyttää tulevassa lainsäädännössä isyyden ja äitiyden käsitteet erillisinä, biologiseen sukupuoleen sidottuina käsitteinä.

Helsingissä 8.6.2022

Antero Laukkanen kd